

Kriminalvårdsfrågor

Sammanfattning

I detta ärende behandlar utskottet ett antal motioner från den allmänna motionstiden år 2002. Motionerna rör bl.a. kriminalvårdens resursutnyttjande, behovet av en ny verkställighetslag, frigivningsförberedelser, behandlingssinnehåll, kvinnors särskilda behov, placering av långtidsdömda, drogbekämpning och kontroll vid permissioner.

Utskottet hänvisar till pågående utrednings- och utvecklingsarbete, vidtagna åtgärder samt till gällande regelverk. Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motioner.

I ärendet finns 22 reservationer och ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Utskottets överväganden	7
Resursutnyttjande inom kriminalvården.....	7
En ny verkställighetslag m.m.	9
Verkställighetsinnehållet m.m.	11
Frigivningsförberedelser m.m.....	12
Ansvaret för § 34-placeringar	14
Behandling av sexualbrottsdömda	16
Behandling av rattfylleridömda	17
Övrigt.....	17
Kvinnor inom kriminalvården m.m.	19
Kvinnors särskilda behov	19
Barn till intagna	20
Placering av långtidsdömda.....	21
Åtgärder mot införsel av droger	22
Permissioner	24
Verkställighet genom elektronisk övervakning	28
Övrigt	29
Kostnader för utvisades hemresor.....	29
Information om hiv/aids m.m.	31
Förlängning av fängelsestraff	31
Reservationer.....	33
1. Resursutnyttjande inom kriminalvården (punkt 1)	33
2. Ny inriktning på svensk kriminalvård m.m. (punkt 2).....	33
3. Ny inriktning på svensk kriminalvård m.m. (punkt 2).....	34
4. Ny inriktning på svensk kriminalvård m.m. (punkt 2).....	35
5. Ny inriktning på svensk kriminalvård m.m. (punkt 2).....	36
6. Frigivningsförberedelser (punkt 3).....	36
7. Upphandling av vårdprogram till kriminalvården (punkt 4).....	37
8. Myndighetssamordning i samband med frigivning (punkt 5).....	37
9. Utslussningsboende för långtidsdömda (punkt 6).....	38
10. Ansvaret för § 34-placeringar (punkt 7)	38
11. Ansvaret för § 34-placeringar (punkt 7)	39
12. Behandlingen av sexualbrottsdömda (punkt 8).....	39
13. Behandlingen av rattfylleridömda (punkt 9).....	40
14. Övriga frågor om verkställighetsinnehållet (punkt 10).....	40
15. Kvinnors särskilda behov inom kriminalvården (punkt 11)	41
16. Anpassning av anstalter för umgänge med barn (punkt 12).....	41
17. Placering av långtidsdömda (punkt 13)	42
18. Besöksrum med s.k. glasruta (punkt 14).....	42

19. Användande av narkotikahundar inom kriminalvården	
(punkt 15).....	43
20. Permissioner (punkt 16)	43
21. Tillämpningsområdet för intensivövervakning (punkt 17).....	44
22. Kostnader för utvisades hemresor (punkt 18).....	44
Särskilt yttrande	45
Övriga frågor om verkställighetsinnehållet	45
Bilaga	
Förteckning över behandlade förslag	46
Motioner från allmänna motionstiden	46

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Resursutnyttjande inom kriminalvården

Riksdagen avslår motion 2002/03:Ju258 yrkande 18.

Reservation 1 (c)

2. Ny inriktning på svensk kriminalvård m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Ju228, 2002/03:Ju236 yrkande 10, 2002/03:Ju258 yrkande 21, 2002/03:Ju349 yrkandena 1–3, 5, 18 och 22, 2002/03:Ju353 yrkande 2 samt 2002/03:Ju378 yrkandena 1–3.

Reservation 2 (m)

Reservation 3 (fp)

Reservation 4 (kd)

Reservation 5 (c)

3. Frigivningsförberedelser

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Ju258 yrkande 23 samt 2002/03:Ju349 yrkandena 4, 6 och 21.

Reservation 6 (fp, kd, c)

4. Upphandling av vårdprogram till kriminalvården

Riksdagen avslår motion 2002/03:So251 yrkande 9.

Reservation 7 (m)

5. Myndighetssamordning i samband med frigivning

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Ju258 yrkande 26, 2002/03:Ju273 yrkande 4, 2002/03:Ju318, 2002/03:Ju321, 2002/03:Ju353 yrkande 5, 2002/03:Ju384, 2002/03:So363 yrkande 4 samt 2002/03:So449 yrkande 4.

Reservation 8 (fp, c)

6. Utslussningsboende för långtidsdömda

Riksdagen avslår motion 2002/03:Ju258 yrkande 27.

Reservation 9 (c)

7. Ansvaret för § 34-placeringar

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Ju258 yrkande 25 och 2002/03:Ju349 yrkande 14.

Reservation 10 (fp, c)

Reservation 11 (kd)

8. Behandlingen av sexualbrottsdömda

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Ju349 yrkandena 19 och 20 samt 2002/03:A242 yrkande 40.

Reservation 12 (m, kd)

9. Behandlingen av rattfylleridömda

Riksdagen avslår motion 2002/03:T459 yrkande 3.

Reservation 13 (fp, kd)

10. Övriga frågor om verkställighetsinnehållet

Riksdagen avslår motion 2002/03:Ju250 yrkande 11, 2002/03:Ju258 yrkande 22 och 2002/03:Ub292 yrkande 3.

Reservation 14 (m)

11. Kvinnors särskilda behov inom kriminalvården

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Ju258 yrkande 20, 2002/03:Ju264 yrkande 3, 2002/03:Ju273 yrkandena 1–3 och 2002/03:Ju353 yrkande 7.

Reservation 15 (fp, v, c)

12. Anpassning av anstalter för umgänge med barn

Riksdagen avslår motion 2002/03:Ju349 yrkande 24.

Reservation 16 (fp, kd)

13. Placering av långtidsdömda

Riksdagen avslår motion 2002/03:Ju265 yrkande 3.

Reservation 17 (v)

14. Besöksrum med s.k. glasruta

Riksdagen avslår motion 2002/03:Ju281 yrkande 9.

Reservation 18 (m, fp, kd)

15. Användande av narkotikahundar inom kriminalvården

Riksdagen avslår motion 2002/03:Ju281 yrkande 10.

Reservation 19 (m)

16. Permissioner

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Ju262, 2002/03:Ju298 samt 2002/03:Ju349 yrkandena 26 och 27.

Reservation 20 (m, kd)

17. Tillämpningsområdet för intensivövervakning

Riksdagen avslår motion 2002/03:Ju265 yrkande 2.

Reservation 21 (fp, v)

18. Kostnader för utvisades hemresor

Riksdagen avslår motion 2002/03:Ju349 yrkande 29.

Reservation 22 (m, fp, kd, c)

19. Information om hiv/aids

Riksdagen avslår motion 2002/03:So224 yrkande 4.

20. Förlängning av fängelsestraff

Riksdagen avslår motion 2002/03:Ju221.

Stockholm den 20 februari 2003

På justitieutskottets vägnar

Johan Pehrson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Johan Pehrson (fp), Susanne Eberstein (s), Alice Åström (v), Margareta Sandgren (s), Beatrice Ask (m), Lennart Nilsson (s), Helena Zakariasén (s), Ragnwi Marcelind (kd), Elisebeht Markström (s), Yilmaz Kerimo (s), Johan Linander (c), Göran Norlander (s), Cecilia Magnusson (m), Joe Frans (s), Leif Björnlod (mp), Hillevi Engström (m) och Karin Granbom (fp).

Utskottets överväganden

I detta betänkande behandlar utskottet ett antal motioner som rör kriminalvårdsfrågor. Motionerna har väckts under den allmänna motionstiden år 2002.

Resursutnyttjande inom kriminalvården

I detta avsnitt behandlar utskottet en motion vari föreslås att en översyn skall göras av hur kriminalvården nyttjar sina resurser. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionen. Utskottet hänvisar till genomförda och pågående granskningar av Kriminalvårdens resursutnyttjande och till genomförda organisationsförändringar. Jämför reservation 1 (c).

I motion Ju258 (c) begärs en översyn av fördelningen mellan administration och verksamhet inom kriminalvården för att utvärdera om kriminalvårdens resurser används effektivt.

På uppdrag av regeringen har Riksrevisionsverket (RRV) granskat kriminalvårdens resursutnyttjande. RRV redovisade uppdraget den 1 juni 1999 i rapporten Effektivare kriminalvård – En hinderanalys (RRV 1999:27). I rapporten behandlar RRV en rad olika frågor om hinder i kriminalvårdens verksamhet. Exempel på frågor som tas upp är styrning och uppföljning, resultatstyrning och annan ekonomistyrning, styrningen mot verksamhetsmål, resursutnyttjande samt organisationsstrukturer. RRV fann i rapporten brister i bl.a. styrningen och riktade också kritik mot den uppföljning som skett.

Mot bakgrund av RRV:s kritik vidtog kriminalvården en rad olika åtgärder för att effektivisera verksamheten. Ett antal organisationsförändringar genomfördes bl.a. i detta syfte. Den största förändringen har gjorts på den regionala nivån där regionmyndigheterna avskaffades från och med den 1 augusti 2000 och ersattes av en ny central organisation för uppföljning och tillsyn. Viss central verksamhet har dock fortsatt att bedrivas på fem regionkontor. Vidare inrättades en ny placerarorganisation med samordningsansvar, vilket beräknas bidra till ett effektivare platsutnyttjande på häkten och anstalter.

Vid Kriminalvårdsstyrelsen har en uppföljning av effekterna av den nya centrala organisationen genomförts. I en rapport avgiven den 16 december 2002 redovisas en genomförd studie med främsta fokus på hur medarbetarna i den centrala organisationen upplever de genomförda förändringarna och tillståndet i den nya organisationen. Studien omfattar inte någon analys av de ekonomiska eller verksamhetsmässiga effekterna av organisationsförändringarna. I studien – som genomförts främst i form av intervjuer med enhetschefer och andra medarbetare – framkommer ett antal förslag på förändringar utifrån grundförutsättningen att den nuvarande organisationen skall behållas och utvecklas. Det rör bl.a. frågor om rollfördelningen mellan Kriminalvårdssty-

relsens centrala förvaltning och de regionala kontoren, beslutsprocessen och möjligheter att delegera beslutanderätt, samordning samt medarbetarnas delaktighet i frågor om utveckling av organisationen. Enligt uppgift från Kriminalvårdsstyrelsen har rapporten presenterats i Kriminalvårdsstyrelsens ledningsgrupp och centrala samverkansgrupp. Något beslut om hur den skall tas om hand har emellertid ännu inte fattats.

Även kriminalvårdens lokala organisation har genomgått förändringar under senare år. Förändringarna, som trädde i kraft år 1998, innebar bl.a. att det av kriminalvårdens tidigare drygt 140 lokala myndigheter, var och en innefattande endast en typ av verksamhet, har bildats 36 lokala kriminalvårdsmyndigheter, varav de flesta omfattar kriminalvårdens alla tre verksamhetsgrenar, anstalt, häkte och frivård. En tanke med förändringen av den lokala organisationen var att skapa helhetssyn, samverkan mellan verksamhetsgrenarna och integrering av verksamheten samt att decentralisera verksamheten. En utvärdering av förändringarna av den lokala organisationen redovisades i kriminalvårdens årsredovisningar för åren 1998–2001.

Regeringen gav den 25 april 2002 Statskontoret i uppdrag att bl.a. följa upp RRV:s ovan nämnda granskning av hindren för ett effektivt resursutnyttjande inom kriminalvården såvitt avser styrningsfrågor och resursutnyttjande i fängelser. Syftet med uppdraget är att utröna om vidtagna åtgärder på angivna områden har lett till en effektivare kriminalvård samt att identifiera eventuella kvarstående hinder för att regeringens mål för verksamheten inom kriminalvården skall kunna uppnås. Statskontoret skall redovisa sitt uppdrag till regeringen senast den 29 augusti 2003.

Utskottet behandlade ett liknande motionsyrkande i föregående års budgetbetänkande (bet. 2001/02:JuU1 s. 98 f). Utskottet anförde därvid bl.a. att kriminalvården, mot bakgrund av de genomgripande förändringar som skett av kriminalvårdens organisation under de senaste åren, bör ges arbetsro för att få organisationen att fungera fullt ut. Utskottet förordade därför inte någon ytterligare utvärdering av kriminalvårdens verksamhet.

Här kan även nämnas att RRV på regeringens uppdrag har granskat effektiviteten i användningen av personalresurser inom kriminalvården. Rapporten Kriminalvårdens personal (RRV 2002:26), som redovisades till regeringen den 16 december 2002, är inriktad på frågor om personalstruktur, personalens kompetens, arbetsledning, förläggning av arbetstid och vissa arbetsmiljöfrågor. RRV ger i rapporten rekommendationer bl.a. om att två olika vårdroller bör definieras, en för säkerhet, omvårdnad och service och en med inriktning på programverksamhet. Vidare föreslås att det vidtas åtgärder för att minska andelen vikarier i verksamheten och att de lokala kriminalvårdsmyndigheterna gör en översyn av förläggningen av vårdarnas arbetstid.

Sedan utskottet senast behandlade denna fråga har RRV som nämnts genomfört en ytterligare granskning av kriminalvårdens resursutnyttjande, denna gång rörande användningen av personalresurser inom kriminalvården. I granskningsrapporten lämnas ett antal rekommendationer om förändringar i syfte att öka effektiviteten i användningen av personalresurserna. Med även

detta gjort och i avvaktan på Statskontorets uppföljning av förändringarna av styrning och organisation inom kriminalvården anser utskottet att ytterligare översyn av kriminalvårdens resursutnyttjande inte är påkallat. Organisationen och resursutnyttjandet inom kriminalvården framstår som väl genomlysta. Som utskottet anfört tidigare bör kriminalvården ges arbetsro för att få organisationen att fungera fullt ut. Riksdagen bör avslå motion Ju258 i här aktuell del.

En ny verkställighetslag m.m.

I detta avsnitt behandlar utskottet motioner vari föreslås att en ny lag om verkställighet skall införas, att verksamheten på kriminalvårdsanstalterna bör bedrivas på visst sätt, att privata alternativ i olika former skall kunna förekomma inom kriminalvården samt att intagna som gör framsteg skall belönas med olika förmåner respektive att dessa skall minskas eller tas bort vid misskötsamhet. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna, och utskottet hänvisar bl.a. till vidtagna åtgärder inom kriminalvården och till att det för närvarande pågår ett utredningsarbete syftande till att utarbeta en ny kriminalvårdslagstiftning. Jämför reservationerna 2–5.

I motion Ju236 (m) begärs att regeringen lägger fram ett förslag till en ny kriminalvårdslag. I motion Ju349 (kd) anförs att svensk kriminalvård bör få en ny inriktning samt att kriminalvårdens arbete bör utvärderas och goda exempel tas till vara i förändringsarbetet. I motion Ju353 (fp) anförs att kriminalvårdens innehåll och inriktning bör förnyas, bl.a. med hur kriminalvården i Kanada bedrivs som förebild. I motion Ju378 (m) begärs en utredning om inriktningen av den framtida kriminalvården. I samma motion förordas också en möjlighet att privatisera vissa kriminalvårdsanstalter. I motion Ju349 (kd) anförs att kriminalvårdens mätmetoder och analyskapacitet bör utvecklas och förstärkas samt att forskningsarbete rörande sambandet mellan kriminalvård och återfall i brottslighet bör stimuleras.

I motion Ju228 (m) ges ett antal förslag på hur verksamheten på kriminalvårdsanstalterna bör bedrivas, bl.a. om självförvaltning och formerna för ersättning till de intagna. I motion Ju258 (c) efterfrågas ett bonussystem inom kriminalvården enligt vilket en intagen belönas med olika förmåner när denne följer sitt behandlingsprogram och att sådana förmåner minskas eller tas bort vid misskötsamhet. I motion Ju349 (kd) anförs att de intagna, som ett led i frigivningsförberedelserna, bör åläggas att ta större personligt ansvar för den dagliga verksamheten på anstalten. I samma motion förespråkas införande av ett anmärkningssystem för vägran att lämna urinprov som kan leda till senareläggning av villkorlig frigivning.

Regeringen beslutade den 10 oktober 2002 att en parlamentariskt sammansatt utredning skulle tillkallas med uppdrag att utarbeta förslag till en ny kriminalvårdslag. Enligt kommittédirektiven (dir. 2002:90) har utredningen

att göra såväl en genomgripande översyn av regelverket i sak som att se över den lagtekniska och språkliga utformningen. Den nya kriminalvårdslagen skall omfatta verkställigheten av samtliga kriminalvårdspåföljder, såväl sluten kriminalvård (fängelse) som öppen sådan (frivårdspåföljderna m.m.). Utredningen skall redovisa sitt uppdrag till regeringen senast den 1 december 2004.

I utredningens uppdrag ingår bl.a. att överväga hur man skall kunna åstadkomma ett mer utvecklat system för positiv respektive negativ förstärkning vid skötsamhet respektive misskötsamhet. Syftet med sådan förstärkning är att öka möjligheterna att påverka de dömdas beteende och öka deras incitament för skötsamhet. Vidare skall utredningen överväga hur de nya verkställighetsreglerna bäst utformas för att tillvarata kunskap om vad som är verkingsfullt för att uppnå olika resultat inom kriminalvården samt för att dokumentera, följa upp och utvärdera verksamheten i syfte att kunna utveckla verksamheten, mäta resultat och göra riktiga prioriteringar. Utredningen skall också överväga om och i så fall på vilket sätt det är möjligt att ställa högre krav på intagna när det gäller vardagliga sysslor och eget ansvarstagande, t.ex. genom införande av s.k. självförvaltning. Även regleringen av de intagnas sysselsättningsplikt skall övervägas av utredningen. Utredningen skall också överväga hur regelverket bör vara utformat för att säkerställa att kriminalvården har effektiva verktyg att motverka kriminella nätverks aktiviteter i anstalterna och även i övrigt hantera intagna som utgör säkerhetsrisker eller annars har en negativ inverkan på sin närmiljö. Särskild uppmärksamhet skall därvid ägnas åt kriminalvårdens möjligheter att kontrollera de intagnas kontakter med omvärlden, utdela varningar och senarelägga tidpunkten för villkorlig frigivning, besluta om placering i avskildhet och användning av tvångsmedel.

I regleringsbrevet för kriminalvården avseende år 2003 anger regeringen som ett mål för verksamhetsgrenen anstalt att antalet enheter med självförvaltning skall öka samt ålägger regeringen Kriminalvårdsstyrelsen att redovisa vidtagna åtgärder för självförvaltning och resultatet av dem. Från Kriminalvårdsstyrelsen har inhämtats att verksamhet med s.k. självförvaltning för närvarande bedrivs på tolv anstalter (bl.a. anstalterna Storboda, Österåker, Viskan, Sagsjön, Skogome och Mariestad) och omfattar sammanlagt drygt 200 anstaltsplatser. De flesta av de avdelningar som bedriver verksamhet med självförvaltning startade sin verksamhet under år 2002. Under åren 2003 och 2004 planeras start av verksamhet med självförvaltning vid ett flertal ytterligare enheter (bl.a. anstalterna Hall, Norrtälje, Asptuna, Färingsö, Svartsjö och Åby).

Liknande yrkanden som de nu aktuella behandlades av utskottet senast hösten 2001 (bet. 2001/02:JuU6 s. 5 f).

Utskottet instämmer i vad flera av motionärerna anför om behovet av en översyn av lagstiftningen på kriminalvårdsområdet och att det även kan finnas anledning att överväga det konkreta innehållet i kriminalvårdspåföljderna. Den nu tillsatta utredningen har att göra en genomgripande översyn av regelverket på området och på olika sätt överväga åtgärder för att möjliggöra bl.a.

sådant som föreslås i flera av motionerna. Någon anledning för utskottet att nu vidta åtgärder med anledning av motionsyrkandena föreligger inte.

När det gäller tillämpning av självförvaltning kan konstateras att kriminalvårdens myndigheter under det senaste året påbörjat sådan verksamhet i en inte obetydlig omfattning och att regeringen i regleringsbrevet för år 2003 angett att antalet enheter med självförvaltning skall öka, något som också planeras inom kriminalvården.

Beträffande yrkandet i Ju378 om privatisering av anstalter anser utskottet att fängelseverksamhet inte lämpar sig att bedrivas i privat form. En annan sak är att kriminalvården för vissa bevakningsuppgifter, t.ex. bevakning vid sjukbesök och liknande, bör kunna använda privata vaktbolags tjänster. Anlitande av auktoriserade bevakningsföretag i de sammanhangen är också möjligt enligt 61a § KvaL.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju228 samt motionerna Ju236, Ju258, Ju349, Ju353, Ju378 i nu behandlade delar.

Verkställighetsinnehållet m.m.

I detta avsnitt behandlar utskottet ett antal motionsyrkanden rörande bl.a. förbättrade frigivningsförberedelser, bättre myndighetssamordning i samband med frigivning och särskilda utslussningsboenden för långtidsdömda. Utskottet hänvisar bl.a. till nya föreskrifter på området och till den översyn som för närvarande genomförs av kriminalvårdslagstiftningen. Utskottet föreslår att motionerna avslås. Jämför reservationerna 6–9. Vidare behandlas två motionsyrkanden rörande samverkan kring och kostnadsansvaret för s.k. § 34-placeringar. Utskottet föreslår, med hänvisning till en pågående kartläggning av problemen med § 34-placeringar, att motionerna avslås. Jämför reservationerna 10–11. Utskottet behandlar också två yrkanden med förslag om krav på farmakologisk behandling för villkorlig frigivning av sexualbrottsdömda. Utskottet föreslår att yrkandena avslås. Jämför reservation 12 (m, kd). Vad härefter gäller ett motionsyrkande som tar upp möjligheten att ålägga rattfylleridömda att delta i särskilda program innefattande konfrontation med trafikoffer anför utskottet bl.a. att sådan verksamhet redan idag är möjlig och bedrivs. Jämför reservation 13 (fp, kd). Utskottet tar också upp ett motionsyrkande om särskilda program för spelberoende. Utskottet föreslår, med hänvisning till att sådan verksamhet redan bedrivs, att motionsyrkandet avslås. Utskottet föreslår också att ett yrkande om särskilda insatser för dyslektiker inom kriminalvården avslås. Slutligen behandlar utskottet ett motionsyrkande om forskning om behandling av män som misshandlar kvinnor. Utskottet föreslår, bl.a. med hänvisning till befintligt och

kommande vårdinnehåll för denna grupp av klienter, att motionsyrskandet av-slås. Jämför reservation 14 (m).

Frigivningsförberedelser m.m.

I motion Ju349 (kd) anförs att vården på anstalt bör inriktas på att den dömda skall få hjälp att komma till rätta med sitt problematiska levnadsmönster och att frigivningsprocessen måste förbättras. I motion Ju258 (c) anförs att programverksamhetens innehåll bör utformas efter de intagnas enskilda behov och att individuella vårdplaner bör upprättas för dem. I Ju349 (kd) begärs att regeringen skall vidta erforderliga åtgärder för att tillse att individuella behandlingsplaner upprättas för alla intagna direkt när dessa kommer till anstalten. I motion So251 (m) anförs att vårdprogram till kriminalvården bör upphandlas från externa vårdgivare. I motionerna Ju258 (c), Ju273 (fp), Ju318 (s), Ju321 (s), Ju353 (fp), Ju384 (s), So363 (v) och So449 (v) framhålls behovet av en bättre samordning mellan kriminalvården och andra myndigheter, t.ex. socialtjänsten i kommunerna, arbetsmarknadsmyndigheter samt hälso- och sjukvården, vid planering och förberedelse av de intagnas frigivning. Av vikt är, enligt motionärerna, att den intagne vid frigivning kan erbjudas en ordnad tillvaro med bl.a. försörjning, boende och sysselsättning. I motion Ju258 (c) begärs att särskilda former av utslussningsboende skall inrättas för långtidsdömda.

Brottsförebyggande rådet har i rapporten Från anstalt till livet i frihet – inför muck (BRÅ-rapport 2000:20) undersökt bl.a. planering och dokumentation av behandlingsinsatser samt anstalternas hjälpinsatser inför frigivning. I rapporten anför BRÅ att behandlingsplaneringen i mindre än hälften av fallen som ingick i undersökningen innehöll en planering som motsvarade kraven. De flesta planer hade dock upprättats inom föreskriven tid.

Enligt 33 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt (KvaL) – en bestämmelse som trädde i kraft den 1 oktober 2001 (SFS 2001:510, prop. 2000/01:76, bet. JuU21) och är tänkt att gälla under en försöksperiod om tre år – skall förberedelserna för den intagnes frigivning, under den sista tiden i anstalt, vara särskilt inriktade på konkreta åtgärder för att underlätta övergången till ett liv i frihet. Den intagnes bostads- och sysselsättningssituation efter frigivningen samt hans eller hennes behov av stöd- och behandlingsinsatser efter frigivningen skall utredas. Utredningen skall syfta till att den intagne efter frigivningen i möjligaste mån skall ha sin försörjning ordnad genom arbete eller på annat sätt och att han eller hon skall ha tillgång till bostad. Om den intagne behöver undervisning, utbildning eller ekonomiskt, socialt eller medicinskt stöd efter frigivningen skall åtgärder vidtas så att dessa behov, så långt som möjligt, kan tillgodoses. Förutsättningarna för att bevilja den intagne frigång enligt 11 § KvaL, verkställighet utanför anstalt enligt 33 a § KvaL eller vistelse utanför anstalt enligt 34 § KvaL skall särskilt övervägas under den sista tiden i anstalt. De nu beskrivna förberedelserna

skall ske i nära samverkan med den intagne och i samarbete bl.a. med berörda myndigheter.

Enligt 6 § förordningen (1974:248) om kriminalvård i anstalt (KvaF) skall en behandlingsplan upprättas för varje intagen. Planen skall, under hänsynstagande till anstaltstidens längd och övriga omständigheter, inriktas på åtgärder som är ägnade att främja den intagnes anpassning i samhället och som förbereder honom för tillvaron utanför anstalten. Till ledning för upprättandet av behandlingsplanen skall en behandlingsundersökning utföras, i den mån erforderlig utredning inte redan finns tillgänglig. De närmare föreskrifterna om behandlingsplanering m.m. meddelas enligt 8 § KvaF av Kriminalvårdsstyrelsen.

De nya reglerna i bl.a. 33 § KvaL följs upp i Kriminalvårdsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om planering av kriminalvårdspåföljd m.m. (KVVFS 2001:3). Där sägs bl.a. att planen för verkställigheten är ett viktigt hjälpmedel för att öka förutsättningarna för att den frigivne inte återfaller i brott. Enligt 1 § i föreskrifterna skall en ansvarig tjänsteman utses för upprättande av planen. Den ansvarige tjänstemannen skall enligt 4 § fortlöpande följa upp arbetet enligt planen. De allmänna råd som ansluter till 3 § innehåller ingående anvisningar för den risk- och behovsprofil som skall upprättas för den intagne samt hur en individuell plan för verkställigheten bör utformas. Planen bör, om möjligt, omfatta hela verkställigheten i kriminalvården, vilket för fängelsedömda innebär krav på en nära samverkan mellan kriminalvårdens olika delar. Enligt 5 § skall en särskild checklista för frigivning upprättas, av vilken det skall framgå vem som har ansvar för vad i frigivningsförberedelserna och utgöra en dokumentation av dessa förberedelser. Enligt de allmänna råd som ansluter till 5 § bör den intagnes behov av bostad, arbete eller annan försörjningsmöjlighet, utbildning, vård och/eller behandling, stödjande nätverk samt möjligheter till en meningsfull fritidssysselsättning särskilt utredas. Det anges att det är särskilt viktigt att så långt möjligt medverka till att den intagne har försörjning och boende ordnat vid frigivningen. Vidare anges i föreskrifterna – vilket också överensstämmer med vad som följer av 33 § fjärde stycket KvaL – att förberedelserna bör ske i nära samverkan med den intagne, med frivården samt med andra myndigheter, organisationer och enskilda personer som kan främja den intagnes anpassning i samhället.

Enligt uppgift från Kriminalvårdsstyrelsen har omfattande utbildningsinsatser genomförts med anledning av de nya föreskrifterna för behandlingsplanering. Allteftersom utbildningen genomförts har de nya planeringsrutinerna börjat tillämpas på de lokala kriminalvårdsmyndigheterna. På grund av bl.a. bristande resurser, överbeläggning och hög personalomsättning har verksamheten på en del myndigheter ännu inte kommit igång såsom önskat.

Kriminalvårdsstyrelsen bedriver även ett projekt syftande till förbättrade frigivningsförberedelser. I projektet utarbetas bl.a. förslag till åtgärder och utarbetas riktlinjer syftande till att förbättra utslussningen av de intagna. En åtgärd är att sprida kunskap om metoder för nätverksarbete mellan anstalten,

frivård, andra myndigheter och organisationer, i syfte att förbättra utslussningen av de intagna. Tanken är att under år 2003 införa sådant nätverksarbete som generell arbetsmetod inom hela kriminalvården. Häri ingår även att utarbeta riktlinjer för kriminalvårdens samarbete med ideella organisationer. Projektgruppen utreder också möjligheter till att inrätta särskilda utslussningsanstalter.

BRÅ har fått regeringens uppdrag att utvärdera bl.a. försöksverksamheten med intensifierade frigivningsförberedelser. Uppdraget skall slutredovisas senast den 1 april 2005.

I direktiven till den ovan nämnda utredningen med uppdrag att utarbeta förslag till en ny kriminalvårdslag pekar regeringen på betydelsen av ett nära samarbete mellan den öppna och slutna kriminalvården för att förhindra återfall i brott. Lika viktigt är, enligt regeringen, att övriga huvudmän i samhället, t.ex. för vård, behandling, sysselsättning och boende, tar sitt ansvar och deltar i ett aktivt samarbete med kriminalvården för att ge de frigivna det stöd och den hjälp som de har behov av. Vidare anför regeringen att strävan efter att förebygga och förhindra brott talar för att kontrollnivån under prövotiden för villkorlig frigivning bör vara förhållandevis hög. Utredningen ges i uppdrag att lämna förslag på hur innehållet i den prövotid som löper efter villkorlig frigivning kan utvecklas så att dessa syften uppnås.

Utskottet behandlade liknande yrkanden senast hösten 2001 (bet. 2001/02: JuU6 s. 9 f).

Utskottet delar flera av motionärernas uppfattning att planeringen av verkställigheten, liksom att den får ett adekvat innehåll, i hög grad bidrar till att förbättra förutsättningarna för den dömda att efter frigivningen leva ett laglydigt liv. Utskottet kan inte finna annat än att föreskrifterna på området fått en ändamålsenlig utformning. Önskemålen om behandlingsplaner får anses vara tillgodosedda med de regler som finns på området. De nya reglerna skall dessutom utvärderas av BRÅ. Härtill kommer den breda översyn av kriminalvårdslagstiftningen som för närvarande genomförs och som har att i alla avseenden beakta hur verkställigheten kan anpassas så att den förebygger återfall i brott. Den verksamhet med självförvaltning som startats på ett flertal anstalter torde också vara betydelsefull för att möjliggöra att de intagna skapar sig en ordnad tillvaro efter frigivningen.

När det gäller konkreta åtgärder för att förbereda den intagnes frigivning, såsom att medverka till att den intagne har bl.a. bostad och försörjning ordnad vid frigivningen, instämmer utskottet i vad ett antal av motionärerna anför om att kriminalvården måste bli bättre på att samordna sådana frigivningsförberedelser med andra myndigheter och organisationer. Enligt nu gällande föreskrifter skall så också ske. Kriminalvårdens åtgärder med att utarbeta metoder för arbete i nätverk framstår som mycket lovvärda för att ge anstalterna bättre verktyg i detta arbete. Några särskilda åtgärder från riksdagens sida med anledning av de nu berörda motionerna är emellertid inte påkallade.

Riksdagen bör avslå motionerna Ju258, Ju273, Ju318, Ju321, Ju349, Ju353, Ju384, So251, So363 och So449 i nu berörda delar.

Ansaret för § 34-placeringar

Enligt 34 § KvaL kan en intagen få tillstånd att vistas utanför anstalten om han då kan bli föremål för särskilda åtgärder som kan antas underlätta hans anpassning i samhället, t.ex. vård eller behandling mot narkotikamissbruk. Kriminalvården skall bära kostnadsansvaret för en intagen som placeras i vård utanför anstalten. Vid dagen för frigivning från fängelsestraffet övergår betalningsansvaret till kommunen, som skall bära kostnaden till behandlingstidens slut. Placeringen måste därför oftast planeras tillsammans med och godkännas av betalningsansvarig kommun som också ombeds lämna skriftliga ansvarsförbindelser för vårdkostnaderna efter frigivningen.

Frågan om betalningsansvaret för § 34-placeringarna och svårigheterna att få med socialtjänsten i planeringen av desamma har länge varit ett problem. Många kommuner har varit tveksamma att ta på sig ett sådant kostnadsansvar, särskilt i fall då man inte känner klienten sedan tidigare eller i fall då man tidigare flera gånger beviljat vårdinsatser för klienten.

I motion Ju258 (c) efterfrågas en förbättrad samverkan mellan kriminalvård och kommuner kring s.k. § 34-placeringar. I motion Ju349 (kd) begärs att kostnadsansvaret för vård och behandling i samband med sådan placering överförs på staten.

Frågan om kostnadsfördelningen mellan kriminalvården och kommunerna har utretts vid flera tillfällen under senare år. Fängelseutredningen föreslog att kriminalvården skulle få ta över hela kostnadsansvaret för att på så sätt lösa problemet (SOU 1993:76). Flera remissinstanser, liksom regeringen, motsatte sig detta förslag då man var rädd för att detta skulle innebära att kommunerna skulle frånträda sitt ansvar för missbrukarvården. Narkotikakommissionen föreslog för sin del att kriminalvården skulle ges möjlighet att genomföra § 34-placeringar även utan ansvarsförbindelse från den intagnes kommun och att kriminalvården skulle ikläda sig ett kostnadsansvar för dessa placeringar även efter den villkorliga frigivningen. Ordningen var endast tänkt att tillämpas då ingen annan utväg stod till buds och skulle pågå under en tvåårig försöksperiod. Kriminalvårdsstyrelsen skulle därefter till regeringen redovisa sina erfarenheter när det gäller art, omfattning, utveckling och kostnader (SOU 2000:126). Även detta förslag har mött viss kritik.

I propositionen Nationell narkotikahandlingsplan (prop. 2001/02:91) lämnades inga konkreta förslag till hur problemet med § 34-placeringar skall lösas. Utgångspunkten för det fortsatta arbetet skulle dock enligt regeringen vara att samhället skall se till att den som har behov av det skall kunna få adekvat vård. Genom beslut den 25 april 2002 (Ju2002/3054/KRIM) gav regeringen Kriminalvårdsstyrelsen i uppdrag att genomföra en särskild satsning på att bekämpa narkotikamissbruket bland kriminalvårdens klienter. I uppdraget ingår även att kartlägga omfattningen och typen av problem som hindrar placeringar utanför anstalt med stöd av 34 § KvaL. Kriminalvårdens kartläggning skall presenteras senast den 1 oktober 2003.

Som utskottet vid tidigare behandling av liknande yrkanden anfört (bet. 2001/02:JuU5y s. 12 f) är § 34-placeringar ett bra instrument för att få narko-

tikamissbrukare i lämplig vård under verkställigheten. För att kunna ge den intagne bästa möjliga behandling är det angeläget att behandlingsplaneringen görs i samarbete med socialtjänsten i den intagnes hemkommun, detta för att ta till vara erfarenheterna där och för att uppnå kontinuitet i vården. Möjligheten att genomföra § 34-placeringar är i själva verket central för att kriminalvården skall ha möjlighet att arbeta utifrån ett behandlingsperspektiv. Det uppdrag som Kriminalvårdsstyrelsen har fått är av största vikt för att komma till rätta med problemet med § 34-placeringarna. Arbetet härmed bör inte föregripas. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna Ju258 och Ju349 i nu behandlade delar.

Behandling av sexualbrottsdömda

I motionerna Ju349 och A242 (båda kd) anføres att krav på farmakologisk och annan typ av behandling bör kunna uppställas för villkorlig frigivning av vissa sexualbrottsdömda personer.

Såvitt gäller själva behandlingen inom kriminalvården finns bestämmelser i KvaL. En intagen skall enligt 10 § KvaL ges möjlighet till lämplig sysselsättning som främjar utsikterna för honom att efter frigivningen inordna sig i samhället, t.ex. särskilt anordnad verksamhet som syftar till att motverka brott. En intagen som har behov av medicinskpsykologisk eller någon annan särskild behandling skall också beredas sådan, om det kan ske med hänsyn till anstaltstidens längd och den intagnes förutsättningar.

Enligt 12 § KvaL är en intagen normalt skyldig att delta i den verksamhet och ha den sysselsättning som anvisas honom. Det är således obligatoriskt att delta i anvisad programverksamhet. Medicinsk behandling däremot kan, liksom eljest i samhället, normalt endast ges på frivillig grund. Undantag från denna huvudregel är den behandling som kan ske med stöd av lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård.

Kriminalvårdsstyrelsen har beslutat att verksamhet för behandling av sexualbrottsdömda skall bedrivas i fyra sexualbrottsenheter. Varje enhet innehåller avdelning för risk- och behovsbedömning, slutna avdelning, öppen avdelning samt samverkan med frivården. De anstalter som ingår i dessa sexualbrottsenheter är Kristianstad, Härnösand, Viskan, Skogome, Smälteryd, Norrtälje och Tillberga. Tanken är bl.a. att dessa sexualbrottsenheter geografiskt skall täcka upp hela Sverige samt att samtliga sexualbrottsdömda skall genomgå särskilda program och erbjudas behandling.

Utskottet har vid flera tillfällen haft att ta ställning till motionsyrkanden med liknande innehåll som de nu aktuella. Vid motionsbehandling i februari 2001 anförde utskottet bl.a. att ett system med farmakologisk behandling knappast kan ges annan räckvidd än under tiden för villkorlig frigivning och att det, som all annan medicinsk behandling, torde kräva noggrann kontroll och uppföljning. Mot bakgrund av bl.a. de begränsningar som gäller för vård under tvång ansåg utskottet att andra metoder borde väljas för att minska risken för återfall i den aktuella typen av brott. Här var det – anförde utskottet

– möjligt att farmakologisk behandling om den ges på frivillig grund i vissa fall kan vara till nytta (bet. 2000/01:JuU12 s. 6 f).

När utskottet i november 2001 ånyo behandlade liknande yrkanden höll utskottet fast vid sitt ställningstagande från föregående behandling (bet. 2001/02:JuU6 s. 7 f).

Utskottet står alltjämt fast vid sitt tidigare ställningstagande i frågan. Riksdagen bör avslå motionerna Ju349 och A242 i nu behandlade delar.

Behandling av rattfylleridömda

I motion T459 (kd) anförs att rattfylleridömda bör kunna dömas att delta i särskilda program innefattande konfrontation med trafikoffer.

Enligt vad som inhämtats från Kriminalvårdsstyrelsen bedrivs programverksamhet för rattfylleridömda på anstalterna Östragård, Rostorp och Sörbyn. Från anstalten Östragård har intresse att få starta behandlingsverksamhet innefattande konfrontation med trafikoffer framförts. Något beslut om sådan verksamhet har emellertid inte fattats. Ett stort antal frivårdsenheter har tidigare haft programverksamhet för rattfylleridömda. På vissa frivårdsenheter, bl.a. i Kalmar, bedrivs också verksamhet med konfrontation mellan rattfylleridömda och trafikoffer.

Utskottet ifrågasätter inte att påverkansmodeller innefattande konfrontation mellan rattfylleridömda och trafikoffer i vissa fall kan vara verkningsfulla för att ge gärningsmannen ökad insikt om brottets allvar och därmed leda till minskad risk för att denne återfaller i rattfylleribrott. Något hinder mot att i dagsläget bedriva en sådan typ av behandling torde inte föreligga, och sådan verksamhet förekommer också inom kriminalvården. Utskottet ser inga nackdelar med detta behandlingsinslag på frivillighetens grund. Motion T459 i nu behandlad del får anses tillgodosedd och bör avslås av riksdagen.

Övrigt

I motion Ju258 (c) begärs särskilda program för intagna som dömts för brott som sammanhänger med spelmissbruk.

På kriminalvårdsanstalterna Skänninge och Skenäs bedrivs sedan en kortare tid tillbaka en programverksamhet för spelberoende. Kriminalvården samarbetar också med två behandlingshem för spelberoende och med en klientorganisation.

Motionsyrkandet får anses tillgodosett genom den startade programverksamheten för spelberoende. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju258 i nu behandlad del.

I motion Ub292 (c) anförs att intagna som har läs- och skrivsvårigheter bör erbjudas särskild utbildning.

Enligt 10 § KvaL skall en intagen under arbetstid ges möjlighet till bl.a. arbete, undervisning och utbildning. Några i övrigt tvingande författningsföreskrifter om vilken form av klientutbildning den intagne skall erbjudas finns inte. I regleringsbrev för åren 2001 och 2002 angav regeringen som ett mål

för verksamheten att kriminalvården skall förstärka inslaget av grundläggande och teoretisk utbildning så att alla intagna som har behov av det erbjuds grundskole- och gymnasieutbildning. I regleringsbrevet för år 2003 återfinns inte något motsvarande verksamhetsmål. Däremot ger regeringen Kriminalvårdsstyrelsen i uppdrag att – som ett led i strävandena att utveckla innehållet i sysselsättningen för de intagna på anstalt – bl.a. göra en bedömning av behovet hos de intagna av grundskole- och gymnasieutbildning samt lämna förslag till hur detta på bästa sätt kan tillgodoses. Kriminalvårdsstyrelsen har under de senaste åren lagt en större tyngd på programverksamhet med grundskole- och gymnasieutbildning för de intagna.

Kriminalvårdsstyrelsen slutförde under våren 2002 en intern utredning om insatserna för klientutbildning. I rapporten finns bl.a. förslag om att kriminalvården skall anställa lärare i stället för att upphandla lärartjänster och att ett antal kommunala rektorer skall anlitas för att möjliggöra betygssättning av de intagna. En försöksverksamhet med anställda lärare har inletts på några anstalter. Kriminalvårdsstyrelsen har i samband därmed inletts ett samarbete med Centrum för flexibelt lärande (f.d. Statens skola för vuxna). Tanken är att Centrum för flexibelt lärande skall ta hand om det pedagogiska ansvaret för de av kriminalvården anställda lärarna och också inneha rektorsfunktionen. Vidare har ett försök med Internetbaserad distansutbildning inletts på fem anstalter.

Enligt en vid Linköpings universitet genomförd undersökning är förekomsten av dyslexi endast marginellt större bland intagna i anstalt än bland populationen i stort. Enligt vad som inhämtats från Kriminalvårdsstyrelsen bedrivs riktat arbete mot intagna med dyslexi endast på några anstalter, där specialintresserade lärare finns.

Utskottet vill poängtera att kriminalvården har en viktig roll i att ge de intagna grundläggande skolutbildning på grundskole- och gymnasienivå. Häri ligger också att stärka de intagnas läs- och skrivkunskaper. Som framgått satsar kriminalvården också på detta. Utskottet förutsätter att intagna med dyslexi eller andra läs- och skrivsvårigheter får den hjälp de behöver inom ramen för den verksamheten. Någon åtgärd med anledning av motion Ub292 behövs inte, varför motionen bör avslås i nu behandlad del.

I motion Ju250 (m) anförs att forskning om behandling av män som misshandlar kvinnor bör stimuleras.

Kriminalvårdsstyrelsen har på regeringens uppdrag kartlagt vilka program som används för behandling av män som har dömts för våldsbrott mot kvinnor. Programmen genomförs huvudsakligen i samtalsform i grupp och ofta i samarbete med polis och socialtjänst. Problematiken tas även upp i sex- och samlevnadskurser och i gruppsamtal om relationer vid anstalter som har allmänna våldsbrottsprogram. Kriminalvården har vidare inletts ett samarbete med brittiska Home Office. Detta samarbete syftar till att utveckla nationella program anpassade för personer som dömts för våld i nära relationer. Tre anstalter har inletts en försöksverksamhet med sådana våldsprogram. Kriminalvårdsstyrelsen räknar med att översätta program- och teorimanualer samt

börja utbilda personal under våren 2003 för att därefter kunna starta programverksamhet i större skala.

Enligt utskottets mening är det angeläget att män som dömts för miss-handel mot kvinnor erbjuds adekvat behandling inom kriminalvården. Utskottet kan också konstatera att kriminalvården bedriver vård i olika former för denna grupp av klienter och att ansträngningar görs för att införa nya nationella program för denna grupp. Kriminalvården strävar också efter att all programverksamheten skall vara forskningsbaserad. Ett särskilt uttalande från riksdagen om forskning på området kan inte anses påkallat. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju250 i nu behandlad del.

Kvinnor inom kriminalvården m.m.

I detta avsnitt behandlar utskottet motionsyrkanden rörande kvinnors situation inom kriminalvården och deras särskilda behov. Utskottet delar motionärernas uppfattning att kvinnor har andra behov än män på de områden som här är aktuella. Utskottet hänvisar dock till pågående utvecklingsarbete och föreslår att riksdagen avslår motionerna. Jämför reservation 15 (fp, c). Utskottet behandlar också ett motionsyrkande om att anstalterna i större utsträckning bör anpassas efter barns och föräldrars behov av umgänge. Utskottet hänvisar till att ett antal besökslägenheter inrättats vid landets anstalter samt att minst ett besöksrum vid varje anstalt och häkte anpassats efter barns behov. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandet. Jämför reservation 16 (kd).

Kvinnors särskilda behov

I motionerna Ju258 (c) och Ju353 (fp) anføres att de särskilda behov som kvinnor intagna i anstalt har bör uppmärksammas. Det rör enligt motionärerna bl.a. de intagnas behov av kontakt med sina barn och deras särskilda behov av rehabilitering och utbildning. I motion Ju264 (v) anføres att särskilda behandlingsprogram inriktade på kvinnors särskilda behov bör utarbetas inom kriminalvården. I motion Ju273 (fp) begärs att särskilda stödprogram för kvinnor inom kriminalvården utarbetas, att särskilda insatser görs för att erbjuda yrkesutbildning för kvinnor intagna i kriminalvårdsanstalt samt att kvinnorna erbjuds adekvat krishantering och social rehabilitering.

Kriminalvårdsstyrelsen har utfärdat särskilda riktlinjer för fängelsedömda kvinnor. Riktlinjerna, som gäller sedan den 1 juni 1998, behandlar bl.a. frågan om verkställighetsinnehållet för kvinnor i anstalt. Enligt riktlinjerna skall programmen för kvinnor, i likhet med verksamheten för män, omfatta arbete, utbildning och speciella program som syftar till att bearbeta kriminalitet och drogproblematik, s.k. brotts- och missbruksrelaterade program. Programmen skall uppfylla de krav och riktlinjer som gäller inom respektive område. För

kvinnorna skall programmen anpassas till kvinnors särskilda behov: arbete, utbildning, föräldraskap, hälsa och ett oberoende liv. Särskilda föräldraprogram skall erbjudas intagna kvinnor. För att stärka kvinnornas självkänsla och identitet i kvinnorollen skall de vidare erbjudas brottsrelaterade program inriktade på bl.a. könsroller, jämställdhet och konflikthantering.

Av riktlinjerna följer också att den personal som arbetar med intagna kvinnor skall ha särskild kompetens. Personalen skall bl.a. ha kunskaper om kvinnors särskilda behov och krav i ett biologiskt, socialt och psykologiskt perspektiv, rollen som kvinna och mor, kvinnors drogmisbruk och kriminalitet och kvinnan som offer vid sexuellt, psykiskt och fysiskt våld. Återkommande kompetensutveckling bör ges personalen inom dessa områden.

I rapporten Kvinnor i anstalt (december 2000) redovisas en uppföljning och förslag till vidareutveckling av riktlinjerna. Vissa av förslagen i rapporten har föranlett åtgärder. Bland annat har de anstalter där det finns kvinnliga intagna bildat ett nätverk för samarbete kring bl.a. frågor om placering av kvinnliga fångar och planering av verkställigheten för dem samt om programinnehåll. Nätverket leds från Kriminalvårdsmyndigheten i Örebro. Vidare har verksamhet med självförvaltning inletts på hela anstalten Sagsjön. Även på Färingsöanstalten planeras för självförvaltning på hela anstalten.

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen uttalat sig i frågor rörande kvinnors situation inom kriminalvården, senast i november 2001 (bet. 2001/02: JuU6 s. 11 f). Utskottet konstaterade då att kvinnornas situation inom kriminalvården uppmärksammats på flera håll, bl.a. genom att sådana åtgärder som redovisas härövan vidtagits och planeras inom kriminalvården. Utskottet anförde också att det i flera hänseenden finns anledning att beakta att kvinnor har andra behov än män på de aktuella områdena. Utskottet ansåg det inte påkallat med någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet ser det nybildade nätverket mellan kvinnoanstalterna som någonting mycket positivt. Härigenom kan ett kunskaps- och erfarenhetsutbyte ske mellan anstalterna. Nätverket torde också ge bättre förutsättningar för att utarbeta och följa uppgjorda vårdplaner för intagna kvinnor och därigenom bättre anpassa dem för ett liv i frihet utan kriminalitet och droger. Det är också mycket positivt att en betydande del av anstaltsplatserna för kvinnor inrättats med självförvaltning eller kommer att innefatta sådan verksamhet. Utskottet vidhåller i övrigt vad som tidigare anförts i frågan och kan inte heller nu finna det påkallat med någon särskild åtgärd från riksdagens sida. Riksdagen bör således avslå motionerna Ju258, Ju264, Ju273 och Ju353 i nu behandlade delar.

Barn till intagna

I motion Ju349 (kd) anförts att anstalterna i större utsträckning bör anpassas efter barns och föräldrars behov av umgänge.

I rapporten Barn med frihetsberövade föräldrar (1998) redovisade Socialstyrelsen och Kriminalvårdsstyrelsen ett regeringsuppdrag att se över förhållandena för barn vars föräldrar är intagna i häkte eller anstalt samt att lämna

förslag till förändringar av gällande författningar och de andra åtgärder som översynen kunde ge anledning till. Till följd av rapporten erhöll kriminalvården för budgetåret 2000 ett extra anslag om 3 miljoner kronor för särskilda insatser för barn med frihetsberövade föräldrar.

Från Kriminalvårdsstyrelsen har utskottet inhämtat att det skapats besökslägenheter vid samtliga slutna enheter för kvinnor och vid två av de fyra öppna enheterna för kvinnor. På totalt tio av de slutna anstalterna för män har besökslägenheter inrättats. Härutöver har varje häkte och anstalt inrett minst ett besöksrum med tanke på barns besök.

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden rörande situationen för barn med frihetsberövade föräldrar. Senast var i samband med behandlingen av statsbudgeten för år 2002 (bet. 2001/02:JuU1 s. 94 f).

Som utskottet framhållit tidigare befinner sig barn med föräldrar på anstalt i en svår situation. Med hänsyn till dessa barns bästa är det angeläget att de ges efter omständigheterna bästa möjliga förutsättningar att utöva umgänge med sin intagna förälder. Utskottet ser därför med tillfredsställelse att det nu skapats ett antal besökslägenheter på anstalterna samt att besöksrum anpassats med tanke på barns besök. Motionsyrkandet får härigenom anses tillgodosett. Riksdagen bör avslå motion Ju349 i nu behandlad del.

Placering av långtidsdömda

I detta avsnitt behandlar utskottet ett motionsyrkande som går ut på att det bör inrättas särskilda mottagningsenheter för långtidsdömda. Utskottet hänvisar till en aviserad översyn av de långtidsdömdas situation, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandet. Jämför reservation 17 (v).

I motion Ju265 (v) begärs en utredning av hur långtidsdömda bör placeras under den första delen av verkställigheten och hur verksamheten under den tiden bör utformas. Motionärerna anför att särskilda mottagningsenheter bör inrättas för långtidsdömda på vilka de skall vistas under den första delen av verkställigheten. Motionärerna framhåller vidare att många långtidsdömda inte har erfarenhet av kriminalvården och därför har ett särskilt behov av stöd.

Sedan april 1997 har ett samordnat kvalificerat mottagningsförfarande införts på riksmottagningen vid anstalten Kumla. På riksmottagningen placeras alla dömda män med en verkställbar dom om sammanlagt lägst fyra års fängelse. Under den intagnes vistelse på riksmottagningen tas en individuell risk- och behovsprofil fram. Profilerna utgör sedan en del av det beslutsunderlag som ligger till grund för beslut om särskilda villkor för den intagne. Motsvarande förfarande för långtidsdömda kvinnor genomförs på anstalten Hinseberg.

Den 1 mars 2001 öppnade Kriminalvårdsmyndigheten Kumla en avdelning med 24 platser för livstidsdömda.

Utskottet har inhämtat att Kriminalvårdsstyrelsen har tillsatt en utredning av de långtidsdömdas situation. Den avses bl.a. lämna förslag rörande indelningen av verkställigheten i olika faser från intagning till frigivning. Utredningen beräknas bli klar i mars 2003.

Utskottet har behandlat liknande yrkanden flera gånger tidigare, senast i november 2001 (bet. 2001/02:JuU6 s. 14). Utskottet framhöll därvid att de långtidsdömdas situation inom kriminalvården är värd uppmärksamhet. Utskottet anförde att behoven vad gäller säkerhet och behandlingsinnehåll samt erfarenheten av kriminalvård varierar kraftigt mellan de intagna. Utskottet såg därför med tillfredsställelse på utredningen inom kriminalvården om de långtidsdömdas situation och konstaterade att de frågor som motionärerna tog upp kommer att behandlas i utredningen, varför någon åtgärd från riksdagens sida inte behövdes.

Utskottet har ingen annan uppfattning i frågan nu. Det aviserade utredningsresultatet bör avvaktas innan några ställningstaganden görs på området. Riksdagen bör avslå motion Ju265 i nu behandlad del.

Åtgärder mot införsel av droger

I detta avsnitt behandlar utskottet motionsyrkanden rörande åtgärder för att förhindra att droger förs in på anstalter och häkten. Utskottet delar motionärernas uppfattning att kraftfulla åtgärder måste vidtas för att komma till rätta med problemet med förekomsten av droger inom kriminalvården. Utskottet hänvisar bl.a. till en önskan om bibehållen öppenhet samt till pågående arbete inom kriminalvården och föreslår att riksdagen avslår motionerna. Jämför reservationerna 18–19.

I motion Ju281 (m) begärs att särskilda besöksrum med glasruta som skiljer intagen och besökare åt införs på vissa anstalter. I samma motion begärs att kontroll av inpassering på anstalterna skall ske med hjälp av narkotikahundar.

I propositionen Nationell narkotikahandlingsplan (prop. 2001/02:91, bet. 2001/02:SoU15, bet. 2001/02:JuU5y, rskr. 2001/02:193) underströk regeringen att kriminalvården har en viktig funktion att fylla i samhällets insatser mot narkotikamissbruket. Utgångspunkten skall enligt regeringen vara att intagna utan narkotikaproblem inte skall behöva komma i kontakt med narkotika, att missbrukare avskärs från tillförsel av narkotika och att intagna förhindras att bedriva narkotikahandel inom häktena och anstalterna samt ute i samhället. För att åstadkomma en narkotikafri miljö krävs enligt regeringen en kombination av kraftfulla motivations- och behandlingsinsatser och väl avvägda kontrollåtgärder. Regeringen aviserade i propositionen 100 miljoner kronor under tre år till en särskild narkotikasatsning inom kriminalvården. Förutom omfattande insatser för identifiering, motivering och behandling av intagna med missbruksproblem angav regeringen att särskilda insatser skall göras för

att kraftigt minska införseln av narkotika, bl.a. genom att ytterligare öka kunskapen och utveckla metoder för att förhindra att narkotika förs in på häkten och anstalter.

Propositionen behandlades i riksdagen av socialutskottet (bet. 2001/02: SoU15), som tillstyrkte förslaget. I yttrande till socialutskottet behandlade justitieutskottet liknande yrkanden som de nu aktuella (bet. 2001/02:JuU5y s. 13 f). Utskottet framhöll därvid att bestämmelserna om de kontrollåtgärder som kan vidtas inom såväl häkten och anstalter som frivården i allt väsentligt är ändamålsenligt utformade. Även om man kunde konstatera att regelverket ger goda möjligheter att genom kontroll förhindra att narkotika förs in i anstalterna, förekommer sådan införsel i en på vissa håll ganska utbredd omfattning. Utskottet välkomnade därför ett uppdrag som Kriminalvårdsstyrelsen skulle få att ytterligare öka kunskapen och utveckla metoder för att förhindra att narkotika förs in på häkten och anstalter. Utskottet ansåg att någon ökad slutenhet av anstalterna inte borde tillgripas, även om det skulle kunna förhindra en del av narkotikainflödet, eftersom öppenheten är avgörande för att minska de skadliga följderna av frihetsberövandet och för att främja den intagnes anpassning i samhället.

Beträffande frågan om besök under sådana förhållanden att den intagne och den besökande inte kan överlämna föremål till varandra (den s.k. glasrutan) hänvisade utskottet till det av regeringen aviserade uppdraget till Kriminalvårdsstyrelsen att utreda vad det finns för hjälpmedel som kan användas i arbetet för att förhindra införsel av narkotika, i vilken mån de olika hjälpmedlen kan bidra till att personalen kan användas till andra uppgifter än kontroll och övervakning samt vilken kostnad användningen av hjälpmedlen kan leda till. Med hänvisning till det aviserade uppdraget ansåg utskottet att motionsyrkandena i denna del var tillgodosedda.

Genom beslut den 25 april 2002 (Ju2002/3054/KRIM) gav regeringen Kriminalvårdsstyrelsen i uppdrag att genomföra en särskild satsning på att bekämpa narkotikamissbruket bland kriminalvårdens klienter. I uppdraget ingick också bl.a. att öka kunskapen och utveckla metoderna för att förhindra att narkotika förs in på häkten och anstalter. Uppdraget i den delen skall redovisas senast den 1 oktober 2003.

Kriminalvårdsstyrelsen antog i sin tur den 18 juni 2002 en handlingsplan för en särskild satsning på narkotikabekämpning m.m. inom kriminalvården (dnr 2002-005943). Handlingsplanen anger tydliga riktlinjer och ramar för den verksamhet som skall bedrivas vid de lokala kriminalvårdsmyndigheterna som deltar i den särskilda narkotikasatsningen. För att minska införseln och förekomsten av narkotika på anstalter och häkten skall sex narkotikahundar anskaffas till kriminalvården. Samtliga hundar beräknas enligt Kriminalvårdsstyrelsen vara verksamma från andra kvartalet 2003.

Utskottet behandlade liknande yrkanden även i samband med behandling av budgetpropositionen för år 2003 (bet. 2002/03:JuU1 s. 96 f).

Utskottet instämmer i vad motionärerna anför om betydelsen av att förhindra införsel av narkotika på anstalter och häkten. Den ovan nämnda sats-

ningen mot narkotika på anstalterna innebär också att stora insatser nu görs för att komma till rätta med den problematiska narkotikasituationen inom kriminalvården. När det gäller yrkandet om besök under sådana förhållanden att den intagne och den besökande inte kan överlämna föremål till varandra, t.ex. genom åtskillnad med hjälp av en glasruta, anser utskottet generellt sett – i likhet med vad utskottet vid tidigare behandling av liknande yrkanden anfört – att någon ökad slutenhet av anstalterna inte bör tillgripas. Öppenhet och en under omständigheterna naturlig kontakt med anhöriga är av avgörande betydelse för att minska de skadliga följderna av frihetsberövandet och för att främja den intagnes anpassning i samhället. Som anförts ovan skall Kriminalvårdsstyrelsen senast den 1 oktober 2003 redovisa ett uppdrag från regeringen att öka sin kunskap om problematiken och utveckla metoder för att förhindra att narkotika förs in på häkten och anstalter. I avvaktan härpå bör några definitiva ställningstaganden inte göras.

Begäran om anskaffning av narkotikahundar till kriminalvården får anses tillgodosedd genom beslutet om anskaffning av sex sådana hundar.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju281 i nu behandlade delar.

Permissioner

I detta avsnitt behandlar utskottet tre motionsyrkanden som går ut på att elektronisk övervakning, bl.a. med användande av GPS-teknik, bör användas vid permissioner och frigång. Utskottet behandlar också ett motionsyrkande om att de intagna inte skall få disponera sitt pass under permissioner. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena. Utskottet hänvisar därvid till en genomförd uppstramning av permissionsreglerna samt till befintliga möjligheter att på olika sätt kontrollera en intagen under permission och frigång. Jämför reservation 20 (m, kd).

I motionerna Ju262 (m), Ju298 (s) och Ju349 (kd) framförs yrkanden om att elektronisk övervakning, bl.a. med hjälp av GPS-teknik, bör komma till användning vid permissioner för att förhindra rymningar och att teknikutvecklingen på området bör stimuleras. I motion Ju349 anförs att de intagnas pass alltid skall tas om hand vid permissioner och att det inte skall vara möjligt för intagna att kvittera ut ett nytt pass före en permission.

För att underlätta anpassningen i samhället kan en intagen enligt 32 § första stycket KvaL beviljas tillstånd att lämna anstalten för viss kort tid (normalpermission), om det inte finns påtaglig fara för fortsatt brottslig verksamhet eller avsevärd fara för annat missbruk. Vid denna bedömning skall särskilt beaktas om den intagne nyttjat eller förfarit olagligt med narkotika inom anstalten eller utan giltigt skäl vägrat att lämna urinprov. Permission får enligt 32 § andra stycket också beviljas om någon annan särskild anledning föreligger (särskild permission).

För permission får ställas de villkor som anses erforderliga beträffande vistelseort, anmälningskyldighet eller annat. Om noggrann tillsyn behövs kan det föreskrivas att den intagne under permissionen skall stå under bevakning.

I fråga om permissioner gäller dessutom vissa kvalifikationstider. Sålunda bör enligt 12 § första stycket KvaF den som dömts till minst två års fängelse inte utan särskilda skäl beviljas permission innan han har avtjänat sex månader av straffet.

Med anledning bl.a. av kritik från Riksrevisionsverket i rapporten Effektivare kriminalvård, en hindersanalys (RRV 1999:27) tillsatte Kriminalvårdsstyrelsen en arbetsgrupp inom kriminalvården för att se över den praktiska tillämpningen av gällande regler för utevistelser och, i mån av behov, föreslå erforderliga förändringar i regelverket.

Arbetsgruppen redovisade i januari 2000 sitt uppdrag i rapporten Långtidsdömdas utevistelser. Av rapporten framgår att det fanns brister i det dåvarande regelverket samt i fråga om den praktiska tillämpningen av detta. Sammanfattningsvis ansågs att lagstiftningen på området var tillfredsställande, men att Kriminalvårdsstyrelsens föreskrifter i vissa delar borde arbetas om. Arbetsgruppens främsta kritik rörde dock den praktiska tillämpningen av regelverket samt brister i intern kontroll och uppföljning. Permissioner hade i många fall beviljats slentrianmässigt, och särskilda permissioner hade ibland beviljats för tveksamma ändamål. I många fall hade särskilda villkor för utevistelserna saknats trots att de hade behövts. Härtill kom att kontrollen av de intagna varit bristfällig. Kriminalvården hade i ett flertal fall haft dålig kännedom om under vilka förhållanden den intagne tillbringat permissionen. Någon mer ingående uppföljning efter genomgången permission hade inte skett utan i regel hade endast drogfrihet och färdhandlingar kontrollerats vid återkomsten till anstalten. Enligt arbetsgruppen krävdes det en stramare tillämpning, bättre kontroll och minskad volym av utevistelser. En rad åtgärder föreslogs, bl.a. att lokala och regionala chefer omedelbart skulle ges i uppdrag att snarast göra en genomgång av samtliga intagnas utevistelser och därvid särskilt kontrollera att regelsystemet tillämpades korrekt.

Kriminalvårdsstyrelsen har härefter omarbetat sina föreskrifter om permissioner. Nu gällande föreskrifter och allmänna råd (KVVFS 2002:2) innehåller i huvudsak följande. Inledningsvis understryks vikten av en väl genomtänkt permissionsplanering och att permissioner alltid måste prövas efter lagstiftningens krav. Vidare innehåller de en uppräknning av faktorer som bör beaktas vid den riskbedömning som skall göras inför varje permissionstillfälle. Där anges bl.a. de förhållanden under vilka den intagne kommer att tillbringa den eventuella permissionen. Härvid bör beaktas risken för att vistelsemiljön kan innebära tillgång till alkohol, droger, vapen och potentiella eller identifierade brottsoffer. Kontrollen av vistelsemiljön kan ske på olika sätt, t.ex. kan polismyndighet eller frivård kontaktas för att efterhöra om de har någon information om den tilltänkta permissionsadressen. Vid osäkerhet om riskerna bör utredningen kompletteras med ett utlåtande från en psykiater eller psykolog med erfarenhet av riskvärdering. Då ett sådant utlåtande begärs

bör särskilt den intagnes grad av psykopati efterfrågas. I de allmänna råden sägs också att det vid prövningen avseende intagen som deltagit i gäng- eller ligabrottslighet även bör beaktas tidpunkter för målkamraters utevistelser i de fall samtidiga utevistelser bedöms medföra risk för fortsatt brottslighet.

Bland föreskrifterna upptas även bestämmelser om kvalifikationstid (1 §). I anslutning till den bestämmelsen upplyses att minimitiden inte utgör någon utfästelse om permission vid viss tidpunkt. En intagen bör inte beviljas normalpermission vid minimitid i ett antal närmare uppräknade fall, exempelvis om han under tidigare eller pågående verkställighet misskött permissioner eller annan utevistelse.

Såvitt gäller särskild permission anges i de allmänna råden att alla förutsebara aktiviteter bör inplaneras för att utföras under normalpermission (4 §). Som exempel på när i stället särskild permission får beviljas nämns närvaro vid närståendes begravning och vissa fall av inställelse vid domstolsförhandling. Särskild permission kan också komma ifråga för vissa långtidsdömda som inte medges normalpermission i syfte att minska skadeverkningarna av ett långt frihetsberövande (s.k. lufthålspermission). Vid sådana permissioner skall särskild vikt läggas vid de säkerhetsmässiga förhållanden under vilka permissionen skall genomföras, såsom innehåll, tidpunkt, plats, antal tjänstemän som skall medverka m.m.

Om det föreligger påtaglig risk för att en intagen kan komma att missköta permissionen – normalpermission eller särskild permission – eller begå brott under permission, men trots det bör beviljas permission, skall den vara bevakad (8 §).

I föreskrifterna anges vidare att en skriftlig permissionsplan skall upprättas för varje permissionstillfälle (5 §) och att villkor om att följa planen skall ställas om det inte bedöms vara obehövt (7 §). Även i övrigt kan villkor för permissionen uppställas. När det gäller intagna som dömts för narkotikabrott, våldsbrott eller annan allvarlig brottslighet skall villkor om vistelseort, permissionsadress och anmälningsplikt ställas om det inte kan anses obehövt. För särskild permission skall alltid ställas villkor om ändamål och vistelseort (7 §). I de allmänna råden till denna bestämmelse anges att om den intagne bedöms vara i behov av stöd av medföljande personal för att kunna genomföra permissionen enligt uppgjord plan, kan som villkor anges att den intagne skall åtföljas av kriminalvårdstjänsteman. Ett villkor för permission kan vara att den intagne lämnar in sitt pass till anstalten. Även i övrigt ges vissa allmänna råd om när villkor för permissioner skall ställas och vilka slags villkor som kan användas.

Bestämmelser finns också om uppföljning efter permission (11 §) innebärande att utfallet skall kontrolleras, vilket anges kunna ske genom kontroll av drogfrihet, färdbiljetter, intyg m.m.

Av kriminalvårdens officiella statistik framgår att antalet påbörjade permissioner, såväl normalpermissioner som särskilda permissioner, minskat väsentligt under senare år. Antalet missköta permissioner genom uteblivande har också minskat (se tabell).

Permissioner enligt 32 § KvaL

År	Normalpermissioner		Särskilda permissioner	
	Antal påbörjade permissioner	Misskötta genom uteblivande	Antal påbörjade permissioner	Misskötta genom uteblivande
1998	18 530	240	33 368	77
1999	19 934	255	33 457	68
2000	17 452	172	21 588	26
2001	13 657	182	15 481	38

Från Kriminalvårdsstyrelsen har inhämtats att intensivövervakning med hjälp av GPS-teknik har använts på prov i USA. Omfattningen av dessa försök, liksom framgången med försöken, har dock varit mycket begränsad. Som komplement till annan teknik kan dock GPS-tekniken vara användbar. Kriminalvårdsstyrelsen kommer under år 2003 bedriva ett projekt där alternativa tekniska koncept till dagens system för intensivövervakning, exempelvis GPS-baserad eller GPS-kompletterad övervakning, kommer att utvärderas.

Utskottet behandlade liknande yrkanden senast hösten 2001 (bet. 2001/02:JuU6 s. 15 f).

Utskottet kan konstatera att föreskrifterna på området stramats upp betydligt under senare år. Antalet beviljade permissioner har till följd härav minskat väsentligt och antalet intagna som misskött sin permission genom att avvika har också minskat i motsvarande grad. Föreskrifterna synes nu ha fått en ändamålsenlig utformning.

De kontroll- och stödeffekter som skulle kunna uppnås med hjälp av intensivövervakning torde i de flesta fall kunna uppnås genom en utökad användning av möjligheten att ställa villkor vid permissioner, t.ex. om vistelseadress, anmälningsskyldighet eller hembesök av kriminalvårdspersonal. Den utredning och tekniska installation som måste föregå användning av sådan intensivövervakningsutrustning som idag används för korttidsdömda och för utslussning av långtidsdömda är så resurskrävande att det inte torde stå i proportion till de vinster som eventuellt skulle kunna uppnås genom att använda sådan övervakning i samband med permissioner.

Sådan GPS-teknik som förespråkas av flera av motionärerna för permissioner finns inte utvecklad i dagsläget. Behovet av sådan teknik torde vara begränsat till ett fåtal långtidsdömda som framstår som särskilt rymningsbenägna. I vart fall finns i avvaktan på Kriminalvårdsstyrelsens utvärdering av alternativa tekniska koncept för elektronisk övervakning inget skäl för riksdagen att göra något uttalande i frågan. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Ju262 och Ju298 samt motion Ju349 i här aktuell del.

Begäran från motionärerna bakom Ju349 om att den intagne inte skall kunna ha tillgång till sitt pass i samband med permission får anses tillgodosedd genom möjligheten att som villkor för permission uppställa att den intagne

måste lämna ifrån sig sitt pass. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju349 även i denna del.

Verkställighet genom elektronisk övervakning

I detta avsnitt behandlar utskottet ett motionsyrkande om att fängelsestraff upp till sex månader borde kunna verkställas genom intensivövervakning med elektronisk kontroll. Utskottet håller fast vid sitt tidigare ställningstagande att tillämpningsområdet för intensivövervakning inte bör utvidgas. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandet. Jämför reservation 21 (fp, v).

I motion Ju265 (v) begärs att det skall bli möjligt att verkställa fängelsestraff på upp till sex månader genom intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll är tillämplig på verkställighet av dom på fängelse i högst tre månader, dock inte fängelse som utdömts i förening med skyddstillsyn enligt 28 kap. 3 § brottsbalken. På ansökan av den dömda får beslutas att ett utdömt fängelsestraff skall verkställas utanför anstalt i form av intensivövervakning med elektroniska hjälpmedel i förening med ett förbud för den dömda att vistas utanför bostaden annat än på särskilt angivna tider och för bestämda ändamål såsom förvärvsarbete, utbildning, vård, nödvändiga inköp och liknande. En ansökan om att få verkställa ett fängelsestraff genom elektronisk kontroll får inte bifallas om den dömda är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt av någon annan anledning än för verkställighet av det straff som ansökan avser eller om särskilda skäl annars talar mot verkställighet utanför anstalt. Vid återfall i brott finns också vissa begränsningar i möjligheten att få verkställa fängelsestraff med hjälp av elektronisk kontroll. Den dömda skall under verkställigheten utanför anstalt iakttä skötsamhet, efter förmåga söka försörja sig samt i övrigt rätta sig efter vad som åligger honom enligt lagen eller myndighetsföreskrifter som meddelats med stöd av lagen. Han skall avhålla sig från alkohol och andra droger. Den dömda är skyldig att på anmaning lämna blod-, urin- eller utandningsprov.

I samband med att försöksverksamheten med verkställighet av fängelsestraff genom intensivövervakning med elektronisk kontroll permanentades angav regeringen som skäl för en sådan reglering bl.a. att det fanns starka skäl att ta vara på möjligheterna att utveckla fängelsestraffet från inlåsning i anstalt till mindre skadliga och kostnadskrävande former, inte minst när det gäller korta fängelsestraff. Vid övervägande av hur långa straff som bör komma ifråga för denna verkställighetsform anförde regeringen att längre tider av intensivövervakning skulle innebära att de dömda utsätts för större påfrestningar och också föra med sig ett klientel som generellt sätt kan antas ha sämre förutsättningar att klara av de krav som intensivövervakningen ställer. Vidare anförde regeringen att det är av stor betydelse för straffsystemets trovärdighet att straffrättsliga sanktioner verkligen genomförs och att

detta talar emot en utvidgning av användningsområdet för intensivövervakning. För att intensivövervakning skall vara ett trovärdigt alternativ till anstaltsvistelser krävs – enligt vad regeringen anförde – att ingripandenivån inte skiljer sig från alternativet i någon betydande utsträckning (prop. 1997/98:96 s. 107 f).

I samband med behandling av regeringens propositionen hade justitieutskottet att pröva en motion av samma innebörd som den nu behandlade. Utskottet underströk därvid vikten av att ett system med elektronisk övervakning som alternativ till fängelse åtnjuter ett allmänt förtroende och anförde att detta förtroende riskeras om skillnaden i fråga om ingripande skulle bli alltför påtagligt mellan att, å ena sidan, verkställa straffet genom elektronisk övervakning och att, å andra sidan, verkställa straffet i kriminalvårdsanstalt (bet. 1997/98:JuU21 s. 9 f). Utskottet har vid senare behandling av ett liknande yrkande hållit fast vid detta ställningstagande (bet. 2001/02:JuU6 s. 18 f).

I sammanhanget kan också nämnas 33 a § KvaL. Enligt bestämmelsen – som trädde i kraft den 1 oktober 2001 – kan en intagen som avtjänar fängelse i lägst två år, för att underlätta hans eller hennes anpassning i samhället, medges att avtjäna högst fyra månader av straffet omedelbart före villkorlig frigivning genom verkställighet utanför anstalt i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Utskottet håller alltså fast vid sitt tidigare ställningstagande. Det är av stor vikt att systemet med elektronisk övervakning som alternativ till fängelse åtnjuter ett allmänt förtroende. Om skillnaden i fråga om ingripande skulle bli alltför påtaglig mellan verkställighet i anstalt och genom intensivövervakning med elektronisk kontroll äventyras detta förtroende. Utskottet föreslår att riksdagen avslår Ju265 i nu berörd del.

Övrigt

I detta avsnitt behandlar utskottet en motion som går ut på att kriminalvården skall kunna tvinga utvisningsdömda att betala för sin hemresa. Utskottet hänvisar till ett tidigare ställningstagande, och utskottet föreslår att motionen avslås. Jämför reservation 22 (m, fp, kd, c). Vidare behandlar utskottet en motion som rör information till intagna om riskerna för hiv/aids. Utskottet hänvisar till informationsverksamhet som bedrivs på anstalterna men anför samtidigt att viss riktad information bör kunna ges inom ramen för bedriven programverksamhet för missbrukare. Utskottet föreslår att motionsyrkandet avslås. Slutligen tar utskottet ställning till ett motionsyrkande om att dömda som inte avslöjar var de gömt stöldgods skall hållas kvar i fängelse. Utskottet föreslår att motionen avslås.

Kostnader för utvisades hemresor

I motion Ju349 (kd) begärs att kriminalvården skall ges möjlighet att, även utan den intagnes samtycke, innehålla intjänad ersättning för att täcka kostnaden för den intagnes hemresa i samband med verkställighet av beslut om utvisning.

Enligt 9 kap. 1 § utlänningslagen (1989:529) är en utlänning som utvisas skyldig att betala kostnaden för sin egen resa till den ort dit han sänds eller åläggs att resa genom en myndighets försorg.

Av uppgifter som utskottet erhöll våren 2000 från Rikspolisstyrelsen och Polismyndigheten i Örebro län, där Kriminalvårdsmyndigheten Kumla är belägen, framgår att bestämmelsen mycket sällan tillämpas. Anledningen till detta är att den som skall utvisas som regel antingen saknar medel eller motsätter sig att betala för resan. Eftersom det inte finns någon särskild ordning för indrivning i dessa fall måste polisen, om den som skall utvisas vägrar att betala, ansöka om stämning i domstol samt kvarstad för att kunna utverka den utvisades medel. Detta är tids- och resurskrävande och anses i regel inte meningsfullt att göra.

Vad gäller den ersättning en intagen erhåller under anstaltsvistelsen gäller enligt 44 § KvaL att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, meddelar föreskrifter beträffande användningen av ersättningen. Regeringen har med stöd av 38 § KvaF delegerat denna befogenhet till Kriminalvårdsstyrelsen.

Kriminalvårdsstyrelsen har reglerat frågor rörande de intagnas ersättningar i KVVFS 2001:5. Av 16 § i föreskrifterna följer att 10 % av den intagnes ersättning skall innehållas för permissions- och frigivningsändamål. De innehållna medlen skall i första hand användas till utgifter i samband med permission och frigivning, t.ex. för resa, uppehälle, inköp av klädustrustning eller liknande. Enligt Kriminalvårdsstyrelsen är det möjligt att använda dessa medel också för den dömdes hemresa i samband med utvisning. Detta förutsätter dock att den intagne samtycker till det.

För det fall att den intagne frivilligt vill betala sådant som han är skyldig att betala, t.ex. kostnaden för hemresa, gäller i princip samma regler som för indrivning av fordringar från andra människor i samhället. Det krävs alltså en dom som kan verkställas. För intagna i kriminalvårdsanstalt gäller dock särskilda regler i fråga om möjligheterna till utmätning. I 45 § KvaL föreskrivs sålunda att om en intagen uppsåtligen förstört egendom som tillhör anstalten, får ersättning för skadan tas ut av den ovan nämnda ersättningen. Arbetsersättning som för intagens räkning står inne hos kriminalvårdsmyndighet får inte utmätas. En dom som går ut på att den intagne skall betala något kan alltså bara verkställas genom utmätning i annan egendom som den intagne har.

Utskottet har behandlat denna fråga vid flera tillfällen tidigare, senast i november 2001 (bet. 2001/02:JuU6 s. 20 f). Utskottet hänvisade därvid till tidigare ställningstaganden som i huvudsak går ut på att det är rimligt att den som dömts till utvisning också betalar för hemresan. Detta är också innebör-

den av gällande lagstiftning. För att tvinga en intagen att betala resan med i anstalten intjänade medel krävs det en reglering motsvarande den som nu gäller i fråga om ersättning för uppsåtliga förstörd egendom som tillhör anstalten. Enligt utskottet kunde som skäl för en sådan ordning i och för sig anföras att den typ av fordran som motionärerna tar upp har ett så nära samband med straffverkställigheten att det framstår som rimligt att staten kan tvinga fram betalning. Utskottet anförde samtidigt att det också finns skäl som talar emot en sådan ordning, varför utskottet inte var berett att förorda en lagändring.

Utskottet håller fast vid vad utskottet tidigare har uttalat i denna fråga. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju349 i här aktuell del.

Information om hiv/aids m.m.

I motion So224 (c) anføres att det på kriminalvårdsanstalterna bör bedrivas ett informationsarbete bland intagna narkotikamissbrukare om riskerna för hiv/aids.

Från Kriminalvårdsstyrelsen har inhämtats att alla intagna på anstalt skall erbjudas att få göra ett hiv-test. I samband med sådan provtagning, eller på den intagnes direkta fråga, tillhandahålls också information om smittspridning. Någon organiserad informationskampanj om hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar bedrivs emellertid inte på anstalterna.

Utskottet instämmer i vad motionärerna anför om det angelägna i att bland riskgrupper för hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar informera om riskerna för smittspridning. Sprutnarkomaner utgör en sådan riskgrupp. Eftersom en betydande del av kriminalvårdens klienter är narkotikamissbrukare – många av dem sprutnarkomaner – har kriminalvården en viktig roll att fylla i att förmedla sådan information. Under vistelse i anstalt torde många missbrukare vara mer mottagliga för sådan information än under pågående missbruk i frihet. Som anförts ovan erbjuds intagna i anstalt att göra ett hiv-test och erhåller i samband med sådan provtagning information om risker för smittspridning. Även andra intagna tillhandahålls information på begäran. Något uppsökande informationsarbete förekommer emellertid inte inom kriminalvården. Utskottet kan se fördelar med att t.ex. i samband med programverksamhet för motivation och behandling av narkotikamissbrukare även informera om riskerna för smittspridning. I den mån dessa frågor inte redan berörs i de löpande behandlingssamtalen med sprutnarkomaner kan det finnas anledning att överväga detta. Med detta sagt anser utskottet emellertid att det inte finns anledning till ett särskilt uttalande i frågan från riksdagen. Riksdagen bör avslå motion So224 i denna del.

Förlängning av fängelsestraff

I motion Ju221 (m) begärs att personer som dömts för vissa förmögenhetsbrott inte skall friges från fängelsestraff förrän de avslöjat var de gömt brottsbytet.

Enligt 26 kap. 1 § brottsbalken skall fängelsestraff ådömas på viss tid eller på livstid enligt den straffskala som är stadgad för brottet. I 26 kap. 6 och 7 §§ brottsbalken finns regler om villkorlig frigivning från tidsbestämda fängelsestraff. Någon möjlighet enligt svensk rätt att – utöver att på den intagnes egen begäran eller på grund av missskötsamhet senarelägga tidpunkten för villkorlig frigivning – förlänga ett tidsbestämt fängelsestraff eller att hålla kvar den dömda i fängelse efter det att det utdömda fängelsestraffet avtjänats finns inte.

Enligt utskottets mening kan det inte komma ifråga att införa en sådan ordning som efterfrågas av motionärerna.

Reservationer

1. Resursutnyttjande inom kriminalvården (punkt 1)

av Johan Linander (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ju258 yrkande 18.

Ställningstagande

I olika sammanhang, inte minst bland kriminalvårdens egen personal, tas ofta frågan upp om kriminalvårdens resurser utnyttjas tillräckligt effektivt. De studier som hittills gjorts är inte tillräckliga. Jag anser att det skulle vara av stort värde att göra en effektstudie inom kriminalvården för att se hur mycket av de totala resurserna som används i verksamheten till vård och behandling och hur mycket som används till den inre organisationen. Det är nödvändigt att klarlägga vad som är effektivt inom verksamheten och vad som inte är det.

Regeringen bör ges i uppdrag att vidta åtgärder i enlighet med vad jag nu anfört. Det sagda innebär att jag tillstyrker motion Ju258 i denna del.

2. Ny inriktning på svensk kriminalvård m.m. (punkt 2)

av Beatrice Ask (m), Cecilia Magnusson (m) och Hillevi Engström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ju236 yrkande 10 och avslår motionerna 2002/03:Ju228, 2002/03:Ju258 yrkande 21, 2002/03:Ju349 yrkandena 1–3, 5, 18 och 22, 2002/03:Ju353 yrkande 2 samt 2002/03:Ju378 yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Vi anser att den nya kriminalvårdslag, som nu utreds, skall ha andra utgångspunkter än de som ligger till grund för den nu gällande lagstiftningen på området.

För att möta utvecklingen mot en mer organiserad och gränsöverskridande brottslighet menar vi att det är nödvändigt att tydligare reglera problem förknippade med dagens situation på de svenska anstalterna.

Kontrollen av narkotikaanvändningen, säkerheten inom och utom anstalterna, påverkansprogrammen och utbildningsmöjligheterna är områden som i

dag är eftersatta och som tydligare bör lyftas fram i en ny fängelselag. När det gäller ungdomar måste behandlingsaspekter tillmätas stor betydelse. Den nya verkställighetslagstiftningen bör därför utformas så att större utrymme ges för att kunna ta hänsyn till sådana aspekter utan att straffet för den skull urholkas.

Eftersom det finns ett stort pedagogiskt värde i att förse en ny straffverkställighetslagstiftning med ett namn som överensstämmer med lagstiftningens syfte, nämligen att ange de regler som skall gälla för hur fängelsestraff skall verkställas, bör den nya lagen benämnas fängelselagen.

Regeringen bör ges i uppdrag att utarbeta tilläggsdirektiv till den tillsatta utredningen med anledning av vad vi nu har anfört. Vi ställer oss alltså bakom motion Ju236 i denna del. Övriga här aktuella motionsyrkanden bör däremot inte föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

3. Ny inriktning på svensk kriminalvård m.m. (punkt 2)

av Johan Pehrson (fp) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ju353 yrkande 2 och avslår motionerna 2002/03:Ju228, 2002/03:Ju236 yrkande 10, 2002/03:Ju258 yrkande 21, 2002/03:Ju349 yrkandena 1–3, 5, 18 och 22 samt 2002/03:Ju378 yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Det behövs en ny inriktning och vilja i kriminalpolitiken. Tydligare samhällsnormer och en aktiv och strukturerad rehabiliterande verksamhet inom kriminalvården leder till långsiktigt minskad brottslighet.

För att ett utdömt fängelsestraff skall fungera i någon vårdande mening och inte bara utgöra ett undanförande av en dömd brottsling från samhället under en viss tid, måste tiden fyllas av meningsfulla aktiviteter som har till syfte att bl.a. öka individens förmåga att förstå sin omvärld och de moraliska och sociala konsekvenserna av sina handlingar. Här spelar arbetet på anstalterna med det som på engelska kallas cognitive skills stor roll.

Nya och tydliga mål måste genomsyra hela processen från dom till frisläpande. Varje intagen måste följas individuellt, även om denne byter anstalt under verkställighetstiden. Det är också viktigt att tydliga krav ställs på den intagne att följa givna regler och att delta aktivt i programverksamhet. Uppnådd måluppfyllelse i rehabiliteringsplanerna bör t.ex. kunna ligga till grund för beslut om permissioner, och det är även tänkbart att beslut om hur stor del av strafftiden som skall fullgöras i fängelse respektive inom frivården görs avhängigt av att målen i rehabiliteringsplanen uppnås.

Vi välkomnar att regeringen har tillsatt en utredning med uppdrag att göra en totalöversyn av verkställighetslagstiftningen. Regeringen bör ges i uppdrag

att tillse att utredningen beaktar vad vi nu har anfört. Vi ställer oss alltså bakom motion Ju353 i denna del. Övriga här aktuella motioner bör däremot inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

4. Ny inriktning på svensk kriminalvård m.m. (punkt 2)

av Ragnwi Marcelind (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ju349 yrkandena 1–3, 5, 18 och 22 och avslår motionerna 2002/03:Ju228, 2002/03:Ju236 yrkande 10, 2002/03:Ju258 yrkande 21, 2002/03:Ju353 yrkande 2 samt 2002/03:Ju378 yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Kriminalvården skall vidta åtgärder som påverkar den dömda att inte återfalla i brott samt upprätthålla en human människosyn, ge god omvårdnad och stå för ett aktivt påverkansarbete. Tyvärr klarar inte svensk kriminalvård i dagsläget att leva upp till dessa mål, och den måste därför reformeras. Jag välkomnar att regeringen nu tillsatt en utredning med uppdrag att bl.a. lämna förslag till en helt ny kriminalvårdslagstiftning.

Kriminalvården måste utveckla mätmetoder som kan användas för att beskriva olika resultat som uppnås genom behandlings- och vårdarbetet. Kriminalvården bör också utveckla och förstärka sin analyskapacitet beträffande sambandet mellan kriminalvård och de frigivnas återfall i brott.

Det är viktigt att den intagne får incitament till skötsamhet och anpassning till ett laglydigt leverne. Särskilt viktigt är det att förhindra drogmissbruk under anstaltsvistelsen. Fler urinprov bör utföras på kontinuerlig basis. Vid vägran att lämna urinprov bör ett anmärkningssystem tillämpas, som kan leda till att den intagne får sin villkorliga frigivning senarelagd.

De intagna bör även få ett större personligt ansvar för sin vistelse i anstalten, bl.a. genom självförvaltning, detta som en förberedelse för livet i frihet.

Regeringen bör ges i uppdrag att tillse att den tillsatta utredningen om en ny kriminalvårdslag beaktar vad jag nu har anfört. Jag ställer mig alltså bakom motion Ju349 i dessa delar. Övriga här aktuella motionsyrkanden bör däremot inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

5. Ny inriktning på svensk kriminalvård m.m. (punkt 2)

av Johan Linander (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ju258 yrkande 21 och avslår motionerna 2002/03:Ju228, 2002/03:Ju236 yrkande 10, 2002/03:Ju349 yrkandena 1–3, 5, 18 och 22, 2002/03:Ju353 yrkande 2 samt 2002/03:Ju378 yrkandena 1–3.

Ställningstagande

För att göra de intagna mer motiverade bör ett nytt bonussystem införas, där de intagna blir belönade när de följer sina behandlingsprogram. Det skall t.ex. vara lika lönande att gå hos en psykolog som att arbeta i verkstaden. Belöningssystemet skall kunna ge större daglig ersättning, ökat personligt ansvar, möjlighet till permission, friare platser osv. På samma sätt skall liknande förmåner minskas eller tas bort om den intagne missköter sig.

Regeringen bör ges i uppdrag att tillse att utredningen med uppdrag att göra en totalöversyn av verkställighetslagstiftningen beaktar vad jag nu har anfört. Jag ställer mig alltså bakom motion Ju258 i nu berörd del. Övriga här aktuella motionsyrkanden bör däremot inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

6. Frigivningsförberedelser (punkt 3)

av Johan Pehrson (fp), Ragnwi Marcelind (kd), Johan Linander (c) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2002/03:Ju258 yrkande 23 samt 2002/03:Ju349 yrkandena 4, 6 och 21.

Ställningstagande

Anstaltsvistelsen måste enligt vår mening redan från början inriktas på att förbereda den intagne på ett skötsamt liv i frihet. Varje enskild individs behov och förutsättningar måste därvid beaktas. Det är alltså nödvändigt att en behandlingsplan upprättas för varje individ.

Enligt vår mening har kriminalvården emellertid betydande svårigheter att leva upp till kravet på att det skall upprättas behandlingsplaner. Det behövs ingen särskild utredning för att konstatera det. BRÅ:s utvärdering behöver således inte avvaktas. I stället bör regeringen ges i uppdrag att genast vidta de åtgärder som behövs för att regelsystemet skall efterlevas i praktiken.

Vi ställer oss alltså bakom motionerna Ju258 och Ju349 i nu berörda delar.

7. Upphandling av vårdprogram till kriminalvården (punkt 4)

av Beatrice Ask (m), Cecilia Magnusson (m) och Hillevi Engström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:So251 yrkande 9.

Ställningstagande

Vi anser att kvaliteten i missbruksvården för kriminalvårdens klienter är för låg. Ett sätt att förbättra vården är att bredda kompetensen genom att upphandla vårdtjänster från privata vårdgivare. Kriminalvården bör därför i ökad utsträckning kunna upphandla vårdprogram av privata vårdgivare.

Det får ankomma på regeringen att vidta de åtgärder som erfordras för att uppnå detta. Vi ställer oss alltså bakom motion So251 i nu berörd del.

8. Myndighetssamordning i samband med frigivning (punkt 5)

av Johan Pehrson (fp), Johan Linander (c) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2002/03:Ju258 yrkande 26, 2002/03:Ju273 yrkande 4, 2002/03:Ju318, 2002/03:Ju321, 2002/03:Ju353 yrkande 5, 2002/03:Ju384, 2002/03:So363 yrkande 4 och 2002/03:So449 yrkande 4.

Ställningstagande

Ett effektivt samarbete mellan anstalterna, frivården, socialtjänsten, arbetsmarknadsmyndigheterna och hälso- och sjukvården, men även mellan andra myndigheter och organisationer, är nödvändigt för att skapa goda förutsättningar för den intagne att återanpassa sig till ett liv utan kriminalitet vid frigivningen. Vidare bör den intagne få hjälp med att själv etablera en kontinuerlig dialog med ansvariga på socialkontor, vårdenheter och arbetsförmedlingar.

Vi välkomnar att kriminalvården påbörjat ett arbete med att utveckla metoder för att upprätta nätverk för den intagnes frigivning. Åtgärderna framstår emellertid inte som tillräckliga för att komma tillrätta med de grundläggande problemen. Det bör ankomma på regeringen att överväga och lägga fram förslag på effektiva åtgärder i linje med vad som anförs i här aktuella motioner.

Vi ställer oss alltså bakom motionerna Ju318, Ju321 och Ju384 samt motionerna Ju258, Ju273, Ju353, So363 och So449 i nu berörda delar.

9. Utslussningsboende för långtidsdömda (punkt 6)

av Johan Linander (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 9. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ju258 yrkande 27.

Ställningstagande

Utslussning av långtidsdömda med hjälp av intensivövervakning med elektronisk kontroll är mycket bra för att skapa en naturlig övergång från livet i anstalt till en fungerande tillvaro i frihet. Jag anser att denna utslussningsmetod bör kompletteras med en helt ny anstaltsform med mindre enheter, där de intagna, bl.a. genom större egenansvar under kontrollerade former, tränas att klara sig själva i frihet utan att begå nya brott.

Det får ankomma på regeringen att vidta erforderliga åtgärder för att en sådan anstaltsform införs. Jag ställer mig alltså bakom motion Ju258 i nu berörd del.

10. Ansvar för § 34-placeringar (punkt 7)

av Johan Pehrson (fp), Johan Linander (c) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ju258 yrkande 25 och avslår motion 2002/03:Ju349 yrkande 14.

Ställningstagande

Under de senaste åren har antalet § 34-placeringar minskat kraftigt, främst beroende på problem med finansieringen. Eftersom vårdbehovet ofta sträcker sig längre än till dagen för villkorlig frigivning räcker det inte att kriminalvården tar ansvar för den första delen av vården. Det krävs en förbättrad samverkan mellan kriminalvård och kommuner för att få till stånd § 34-placeringar i tillräcklig utsträckning. Problemen härvidlag är välbekanta och kräver ingen ytterligare utredning.

Det får ankomma på regeringen att omgående vidta erforderliga åtgärder. Vi ställer oss alltså bakom motion Ju258 i nu behandlad del. Motion Ju349, i här aktuell del, bör däremot inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

11. Ansvaret för § 34-placeringar (punkt 7)

av Ragnwi Marcelind (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 11. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ju349 yrkande 14 och avslår motion 2002/03:Ju258 yrkande 25.

Ställningstagande

Antalet § 34-placeringar har minskat drastiskt på senare år. Detta är en konsekvens av kommunernas ovilja att ta sin del av kostnadsansvaret för denna vård. Det enda rimliga för att komma tillrätta med detta problem är att överföra hela kostnadsansvaret för vård inledd med stöd av 34 § KvaL på staten.

Jag ställer mig alltså bakom motion Ju349 i nu behandlad del. Motion Ju258, i här aktuell del, bör däremot avslås av riksdagen.

12. Behandlingen av sexualbrottsdömda (punkt 8)

av Beatrice Ask (m), Ragnwi Marcelind (kd), Cecilia Magnusson (m) och Hillevi Engström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 12. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:Ju349 yrkandena 19 och 20 samt 2002/03:A242 yrkande 40.

Ställningstagande

Många sexualbrottsdömda, såväl pedofiler som våldtäktsmän, har en onormal sexualdrift som de har svårt att kontrollera. Genom farmakologisk behandling kan förekomsten av manligt könshormon minskas hos patienten, varigenom dennes överdrivna och svårkontrollerade sexualdrift minskas. Mot bakgrund av den stora risken för återfall i brott inom denna grupp av dömda bör, som ett krav för villkorlig frigivning, kunna uppställas ett krav på att den dömda medicinerar mot sin onaturliga drift.

Regeringen bör ges i uppdrag att låta utreda en sådan ordning och återkomma till riksdagen med ett lagförslag i frågan. Detta innebär att riksdagen bifaller motionerna Ju349 och A242 i nu behandlade delar.

13. Behandlingen av rattfylleridömda (punkt 9)

av Johan Pehrson (fp), Ragnwi Marcelind (kd) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 13. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:T459 yrkande 3.

Ställningstagande

Ett verkkningsfullt sätt att förmå personer som kör bil berusade att förstå den risk de utsätter andra trafikanter för är att konfrontera dem med trafikskadade offer. Sådana program har bedrivits i USA i över tio år med goda resultat.

Regeringen bör klarlägga huruvida det är möjligt att med nuvarande lagstiftning ålägga rattfylleridömda att delta i behandling innehållande konfrontation med trafikoffer och, om det visar sig erforderligt, återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning. Detta innebär att riksdagen bifaller motion T459 i nu behandlad del.

14. Övriga frågor om verkställighetsinnehållet (punkt 10)

av Beatrice Ask (m), Cecilia Magnusson (m) och Hillevi Engström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 14. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ju250 yrkande 11 och avslår motionerna 2002/03:Ju258 yrkande 22 och 2002/03:Ub292 yrkande 3.

Ställningstagande

Män som misshandlar kvinnor är i stor utsträckning i behov av vård och behandling. Dessa män måste lära sig att ta ansvar för sina handlingar och komma till insikt om sina problem och förstå att man inte kan äga en annan människa. Det finns idag metoder för behandling av dessa män, men dessa behöver utvecklas genom forskning. Behovet av forskning bör beaktas av regeringen i det kommande budgetarbetet. Det sagda innebär att vi ställer oss bakom motion Ju250 i nu behandlad del. Beträffande motionerna Ju258 och Ub292, i nu behandlade delar, delar vi majoritetens uppfattning.

15. Kvinnors särskilda behov inom kriminalvården (punkt 11)

av Johan Pehrson (fp), Alice Åström (v), Johan Linander (c) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 15. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:Ju258 yrkande 20, 2002/03:Ju264 yrkande 3, 2002/03:Ju273 yrkandena 1–3 samt 2002/03:Ju353 yrkande 7.

Ställningstagande

Vi anser att kvinnornas situation inom kriminalvården behöver uppmärksammas mer än vad som är fallet i dag.

I regel har kvinnor som är intagna på anstalt ett annorlunda rehabiliteringsbehov än män. De har ofta en allvarligare missbruksproblematik än män. De bär ofta på traumatiska upplevelser och mår därför ofta psykiskt mycket dåligt. Dessa faktorer innebär bl.a. att behandlingsprogrammen som riktar sig till kvinnor bör ha en annan utformning än de som riktar sig till män. Det är därför viktigt att all programverksamhet för kvinnor är särskilt anpassad för dem. Det är också viktigt att kvinnorna på anstalterna får genomgå en social rehabilitering och att de får en god förberedelse inför livet i frihet utan kriminalitet och droger.

Regeringen bör ges i uppdrag att vidta åtgärder i enlighet med vad vi nu anfört med anledning av motionerna Ju258, Ju264, Ju273 och Ju353 i nu berörda delar.

16. Anpassning av anstalter för umgänge med barn (punkt 12)

av Johan Pehrson (fp), Ragnwi Marcelind (kd) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 16. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ju349 yrkande 24.

Ställningstagande

Många intagna på fängelser är föräldrar, och det är viktigt att kontakten med barn och andra anhöriga inte bryts under anstaltstiden. Inte minst för barnens utveckling är det viktigt att kontakterna upprätthålls och att umgänget kan ske under så normala former som möjligt. Ett väl fungerande umgänge kan även vara betydelsefullt för den intagnes möjlighet till rehabilitering. Barns möjligheter att skapa och upprätthålla ett gott förhållande till föräldrarna under anstaltsvistelsen måste därför underlättas på alla sätt. Jag välkomnar att det inom kriminalvården iordningställs ytterligare ett antal besökslägenheter och

besöksrum anpassade för barn. Det krävs dock att det byggs ytterligare besökslägenheter på anstalter runt om i Sverige.

Regeringen bör vidta erforderliga åtgärder i enlighet med vad jag nu har anfört. Det anförda innebär att jag tillstyrker motion Ju349 i berörd del.

17. Placering av långtidsdömda (punkt 13)

av Alice Åström (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 17. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ju265 yrkande 3.

Ställningstagande

Ett sätt att underlätta situationen för de långtidsdömda kan vara att inrätta särskilda enheter för dem som dömts till långa straff. På en sådan avdelning skulle den dömde kunna vistas de första åren av straffet. Verksamheten på en sådan avdelning skulle bl.a. gå ut på att bearbeta den uppgivenhet och förvirring som ett långt straff kan medföra.

Regeringen bör ges i uppdrag att närmare utreda denna fråga. Jag ställer mig alltså bakom motion Ju265 i här aktuell del.

18. Besöksrum med s.k. glasruta (punkt 14)

av Johan Pehrson (fp), Beatrice Ask (m), Ragnwi Marcelind (kd), Cecilia Magnusson (m), Hillevi Engström (m) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 18. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ju281 yrkande 9.

Ställningstagande

En stor del av den narkotika som kommer in på anstalterna förs in av anhöriga till de intagna i samband med besök. Genom att inrätta besöksrum i vilka den intagne och besökaren hålls åtskilda, t.ex. med en glasruta mellan dem, kan en del av denna införsel stoppas. Härigenom möjliggörs också besök i de fall det annars, på grund av dokumenterat missbruk, inte vore möjligt.

Regeringen bör låta utreda möjligheterna och förutsättningarna att inrätta sådana besöksrum på ett antal anstalter. Det anförda innebär att vi tillstyrker motion Ju281 i nu behandlad del.

19. Användande av narkotikahundar inom kriminalvården (punkt 15)

av Beatrice Ask (m), Cecilia Magnusson (m) och Hillevi Engström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 19. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ju281 yrkande 10.

Ställningstagande

Vi välkomnar att kriminalvården nu beslutat om anskaffning av några narkotikahundar. Enligt vår mening är några få hundar emellertid inte tillräckligt för att effektivt förhindra att narkotika förs in på anstalterna.

Det får ankomma på regeringen att i det kommande budgetarbetet beakta att ett tillräckligt stort antal narkotikahundar anskaffas till kriminalvården. Vi ställer oss alltså bakom motion Ju281 i nu behandlad del.

20. Permissioner (punkt 16)

av Beatrice Ask (m), Ragnwi Marcelind (kd), Cecilia Magnusson (m) och Hillevi Engström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 16 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 20. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:Ju262, 2002/03:Ju298 samt 2002/03:Ju349 yrkandena 26 och 27.

Ställningstagande

Det är viktigt att kontrollen av dem som beviljas permission är effektiv. I det sammanhanget vill vi påpeka att de utvärderingar som har genomförts av verkställighet i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll har visat på ett övervägande positivt resultat. Vi anser att de erfarenheter kriminalvården erhållit skulle kunna användas även i andra sammanhang. Så skulle t.ex. elektronisk övervakning kunna införas som en extra säkerhetsåtgärd vid permission och frigång. Särskilt intressant är utvecklingen av GPS-teknik på området. Genom att förse fången med en fotboja som kan spåras med hjälp av GPS-teknik kan risken för rymningar minska och göra det betydligt lättare att återföra en rymning till fängelset. Om tekniken på området ännu inte är fulländad bör forskningen stimuleras.

Vi anser det självklart att en intagen i anstalt inte skall kunna ha tillgång till sitt pass under en permission eller frigång utan att passet alltid skall tas omhand vid sådana tillfällen. Så sker endast undantagsvis idag. Det skall inte heller vara möjligt att hos polisen få ut ett nytt pass under verkställighet av ett fängelsestraff.

Det får ankomma på regeringen att tillse att de åtgärder vidtas som föranleds av vad vi nu anför. Vi ställer oss alltså bakom motionerna Ju262 och Ju298 samt Ju349 i här aktuella delar.

21. Tillämpningsområdet för intensivövervakning (punkt 17)

av Johan Pehrson (fp), Alice Åström (v) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 17 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservation 21. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ju265 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att fördelarna med verkställighet i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll är betydande. Tiden får nu anses mogen att ytterligare utvidga tillämpningsområdet. Regeringen bör få i uppdrag att lägga fram ett lagförslag där gränsen för verkställighet i denna form sätts vid fängelse sex månader.

Vi ställer oss alltså bakom motion Ju265 i här aktuell del.

22. Kostnader för utvisades hemresor (punkt 18)

av Johan Pehrson (fp), Beatrice Ask (m), Ragnwi Marcelind (kd), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m), Hillevi Engström (m) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 18 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservation 22. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ju349 yrkande 29.

Ställningstagande

Vi anser att det är stötande att kriminalvården inte har befogenhet att utan den intagnes samtycke betala ut kvarhållna medel för att täcka kostnaderna för dennes hemresa. Detta innebär också att den dömdes skyldighet att betala, som följer av stadgandet i 9 kap. 1 § utlänningslagen, inte kan upprätthållas. En sådan möjlighet bör införas för kriminalvården.

Regeringen bör ges i uppdrag att snarast återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser vad vi nu har anför. Det sagda innebär att vi ställer oss bakom motion Ju349 i nu behandlad del.

Särskilt yttrande

Övriga frågor om verkställighetsinnehållet

av Johan Linander (c).

De som dömts för brott som har sin bakgrund i spelberoende har en särskild form av missbruksproblematik som också kräver särskild behandling. Centerpartiet har även tidigare motionerat i denna fråga. Det är glädjande att programverksamhet för spelberoende nu startats vid anstalterna Skänninge och Skenäs. Eftersom det ännu är för tidigt att bedöma om kvaliteten och omfattningen av programverksamheten för spelberoende motsvarar behovet väljer jag att inte reservera mig till förmån för motion Ju258 yrkande 22.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden

2002/03:Ju221 av Elizabeth Nyström och Ulla Löfgren (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om straff för brottslingar som inte avslöjar var de gömt stöldgodset.

2002/03:Ju228 av Lena Adelson Liljeroth (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förändrad och förbättrad kriminalvård.

2002/03:Ju236 av Bo Lundgren m.fl. (m):

10. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till en ny verkställighetslag i enlighet med vad som anförs i motionen.

2002/03:Ju250 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (m):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vård och behandling för män som misshandlar kvinnor.

2002/03:Ju258 av Johan Linander m.fl. (c):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av hur kriminalvården nyttjar sina resurser.

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förbättra kvinnornas situation i fängelserna.

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av ett nytt bonussystem där de intagna blir belönade om de följer sitt behandlingsprogram.

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att intagna som är spelmissbrukare skall få en meningsfull rehabilitering.

23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en individanpassad utveckling av kriminalvårdens programverksamhet.

25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av samverkan mellan kommunerna och kriminalvården när det gäller de s.k. § 34-placeringarna.

26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förbättrad utslussningssituation där den intagne vid frigiv-

ningen får hjälp, både före och efter frigivningen, med att skapa en ordnad tillvaro med försörjning, boende och sysselsättning.

27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över ytterligare utslussningsalternativ.

2002/03:Ju262 av Jeppe Johnsson och Anita Sidén (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjlighet till elektronisk övervakning av långtidsdömda fångar vid permission.

2002/03:Ju264 av Alice Åström m.fl. (v):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att motivations- och behandlingsprogram för kvinnor inom kriminalvården skall utformas i enlighet med vad i motionen anförs.

2002/03:Ju265 av Alice Åström m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den alternativa påföljden intensivövervakning med elektronisk fotboja skall utvidgas till att kunna utdömas för straff upp till sex månader.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verksamheten med mottagningsenheter för långtidsdömda skall utredas.

2002/03:Ju273 av Ana Maria Narti (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om särskilda svårigheter som drabbar kvinnliga fångar och f.d. fångar och om nödvändiga stödprogram som behövs för att skapa bättre villkor för dem.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om yrkesutbildning redan under vistelsen i fängelse.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om krishantering och social rehabilitering av kvinnliga fångar.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om särskilda nätverk som underlättar social rehabilitering för f.d. fångar.

2002/03:Ju281 av Beatrice Ask m.fl. (m):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om särskilda besöksrum med glasruta på anstalt.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kontroll av inpasserande på anstalt med hjälp av narkotikahundar.

2002/03:Ju298 av Krister Örnfjäder m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om elektronisk övervakning av fångar.

2002/03:Ju318 av Lennart Axelsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av bättre samordning mellan olika myndigheter vid frigivningsplanering och frigivning inom kriminalvården.

2002/03:Ju321 av Sonja Fransson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bättre stöd för anpassning till samhället efter avtjänat fängelsestraff.

2002/03:Ju349 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att svensk kriminalvård måste få en ny inriktning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kriminalvården bör utveckla och förstärka sin analyskapacitet och utveckla mätmetoder som kan användas för att beskriva olika resultat som uppnås med behandlings- och vårdarbetet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kriminalvården måste utveckla och stimulera forskningsarbete som kan belysa sambanden mellan kriminalvård och de frigivnas återfall i brottslighet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vården på anstalt inriktas på att den dömda skall få hjälp att komma till rätta med sitt problematiska levnadsmönster.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kriminalvårdens arbete bör utvärderas och goda exempel tas till vara i förändringsarbetet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om individuella handlingsplaner.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att låta staten ta över kostnadsansvaret för vård och behandling enligt 34 § KvaL.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett anmärkningssystem skall användas, som kan leda till att den intagne får sin villkorliga frigivning senarelagd, vid vägran att lämna urinprov.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att farmakologisk och annan typ av behandling skall kunna användas på personer som dömts för övergrepp och som av expertis konstaterats vara pedofiler för att villkorlig frigivning skall kunna komma i fråga.

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att farmakologisk och/eller annan typ av psykoterapeutisk behandling skall kunna användas även på våldtäktsmän som återfallit i brott, under den sista tredjedelen av straffet, för att villkorlig frigivning skall kunna komma i fråga.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en bättre frigivningsprocess.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de intagna behöver ta ett ökat personligt ansvar för livet innanför murarna om en förberedelse för livet utanför murarna skall kunna ske.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att anstalterna i högre utsträckning måste anpassas efter barns och föräldrars behov av umgänge.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillgången till pass vid permissioner.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa elektronisk övervakning vid permissioner för att minska risken för avvikelser.
29. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring enligt vad i motionen anförs om kostnaden för utvisades hemresor.

2002/03:Ju353 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förnyelse av kriminalvårdens innehåll och inriktning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utveckling av frivården och fler självständiga straffformer.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvinnor i kriminalvården.

2002/03:Ju378 av Göran Lindblad (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om privata fängelser.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en försöksverksamhet med två till tre privatiserade anstalter.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning avseende kriminalvårdens inriktning.

2002/03:Ju384 av Jan Emanuel Johansson och Cinnika Beiming (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av välplanerade frigivningar inom kriminalvården.

2002/03:So224 av Birgitta Carlsson och Viviann Gerdin (c):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att inom kriminalvården informera om riskerna att drabbas av hiv/aids.

2002/03:So251 av Carl-Axel Johansson (m):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om upphandling av vårdprogram till kriminalvården från externa vårdgivare.

2002/03:So363 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om samarbete och samordning mellan kriminalvården och kommunerna.

2002/03:So449 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förbättrad samverkan mellan anstalt, frivård och socialtjänst vid planering av frigivning.

2002/03:Ub292 av Birgitta Sellén och Birgitta Carlsson (c):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att interner på fängvårdsanstalter skall erbjudas utbildning för att motverka eventuella läs- och skrivsvårigheter.

2002/03:T459 av Mikael Oscarsson m.fl. (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheten att döma rattfyllerister att delta i s.k. VIPP, Victim Impact Panel Program.

2002/03:A242 av Annelie Enochson m.fl. (kd):

40. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att farmakologisk och/eller annan typ av psykoterapeutisk behandling skall kunna användas på våldtäktsmän som återfallit i brott för att villkorlig frigivning skall kunna komma i fråga.